

**İŞİTME ENGELLİLERE ÖZEL
TEMEL DİNÎ BİLGİLER**

AHLAK

**T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI**

Genel Yayın No: 2864
Mesleki Kitaplar: 252

**İŞİTME ENGELLİLERE ÖZEL TEMEL DİNÎ BİLGİLER
AHLAK**

Yayın Yönetmeni: Hamza BAYRAM
Yayın Koordinatörü: Önder ÖZKAN

Proje: Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Proje Yöneticisi: Sedide AKBULUT
Proje Koordinatörü: Muammer ŞAHİN

Baskı Hazırlık: Hüsnîye ÇOMAK
Baskı Takip: Zeynep Selin TERZİ

Grafik & Tasarım
Arketip Ajans | Emrah ANDİŞ

Baskı: Salmat Basım Yay. Amb. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Sebze Bahçeleri Cad. Arpacıoğlu İş Hanı No: 95/1
İskitler/Ankara
Tel: (0 312) 341 10 24
Sertifika No: 47771

1. Baskı, Ankara, Kasım, 2025

Din İşleri Yüksek Kurulu Kararı: 12.02.2025/08
ISBN: 978-625-5792-83-9 / 2025-06-Y-0003-2864
Sertifika No: 46325

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı
No: 147/A 06800 Çankaya/ANKARA
Tel: (0312) 294 43 93 / Faks: (0312) 294 42 57
e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr
www.diyanet.gov.tr

Yurt içinde toplumun tüm kesimlerine yaygın din eğitimi hizmetlerini ulaştırmayı kendine hedef olarak belirleyen Başkanlığımız, yıllar içerisinde geliştirdiği eğitim-öğretim programlarıyla muhatap kitlesini çeşitlendirmektedir. Kur'an kursları her yaş ve seviyede isteyen tüm vatandaşlarımıza yaygın din eğitimi hizmeti sunmaktadır. Kur'an kurslarının muhatap kitlesinden biri de hiç kuşkusuz engelli vatandaşlarımızdır. Geçmişten günümüze imkânlar ölçüsünde engelli vatandaşlarımız camilerimizde sunulan din hizmeti ve Kur'an kurslarında yürütülen yaygın din eğitimi hizmetlerinden istifade etmektedirler.

Başkanlığımızca, engelli bireylerin beklenti ve ihtiyaçlarının karşılanması, eğitimin sürekliliğinin sağlanması ve Kur'an kursu öğreticileri tarafından sürecin planlı-programlı bir şekilde etkin olarak yürütülmesi amacıyla, yapılandırılmasında ve detaylandırılmasında işitme engelli bireylerin hazırbulunuşluk düzeyleri, öğrenme güçlükleri, öğrenim süreçlerini etkileyen faktörler dikkate alınarak işitme engellilere özel bir program hazırlanmıştır. Söz konusu programdan daha etkin bir şekilde istifade edilmesi, dinî bilgilerin erişilebilir ve anlaşılır bir dilde sunulması amacıyla da kendilerine özel temel dinî bilgiler kitapları hazırlanmıştır.

Bu kitabın hazırlanış sürecinde işitme engelli bireylerin ve eğitimcilerin görüşleri büyük ölçüde dikkate alınmıştır. Ayrıca işitme engelli vatandaşlarımızın kitaptan daha fazla istifade edebilmeleri için konular işaret diline çevrilmiş ve karekod ile gösterilmiştir.

Bu çalışmanın, işitme engelli bireylerin dinî hayatlarına ışık tutacağına, onların manevi gelişimlerine katkı sağlayacağına inanıyoruz.

Kitabın hazırlanmasında emeği geçen herkese teşekkür eder, tüm okuyucularımızın istifade etmelerini Rabbimizden niyaz ederiz.

İÇİNDEKİLER

İSLAM'DA AHLAK	7
Ahlak Nedir?	9
İslam Ahlakının Kaynağı Nedir?.....	9
İman, İbadet ve Ahlak İlişkisi	9
Ahlakın Bireysel ve Toplumsal Hayattaki Yeri ve Önemi.....	10
İslam Ahlakıyla İlgili Bazı Kavramlar.....	11
 İSLAM AHLAKININ ÖNGÖRDÜĞÜ MODEL İNSAN.....	15
İslam Ahlakında İyi ve Övülen Tutum ve Davranışlar	17
Doğruluk.....	17
İnfak ve Yardımlaşmak.....	19
Namuslu Olmak/İffetini Korumak.....	22
Emanete Riayet Etmek	24
Adil Olmak.....	26
Kardeşlik.....	28
Hoşgörü ve Affetmek.....	30
Sabır	33
Alçakgönüllülük/Tevazu.....	36
Sözünde Durmak	38
İnsanlara İyi Davranmak ve Güzel Söz Söylemek.....	40
İslam Ahlakında Kötü ve Yerilen Davranışlar	42
Cimrilik	42
İsraf	44
İftira	46
Yapılan İyiliği Başa Kakmak	48
Gıybet	50
Kendini Beğenmişlik/Kibir	52
İnsanları Küçük Düşürmek ve Alay Etmek.....	54
Bozgunculuk/Fesat Çıkarmak	56
Çekememezlik/Haset	58
Adam Öldürmek	60

Yalan Söylemek	62
Hırsızlık Yapmak	64
Gösteriş Yapmak/Riya	66
Zina	68
Bağımlılık	70
Rüşvet Almak ve Vermek	72

AHLAKİ GÖREV VE SORUMLULUKLARIMIZ..... 75

Allah'a Karşı Görev ve Sorumluluklarımız.....	77
Peygamberlerimize Karşı Görev ve Sorumluluklarımız.....	79
Kendimize Karşı Görev ve Sorumluluklarımız.....	81
Ailemize Karşı Görev ve Sorumluluklarımız.....	83
Akraba ve Sosyal Çevremize Karşı Görev ve Sorumluluklarımız	86
Çevreye Karşı Görev ve Sorumluluklarımız	89
Devlete Karşı Görev ve Sorumluluklarımız.....	91
Mesleki Görev ve Sorumluluklarımız.....	93

ADAB-I MUAŞERET (GÖRGÜ KURALLARI) 97

Yeme İçme Adabı.....	99
Konuşma (Sohbet) Adabı	101
Uyku Adabı	103
Oturma Adabı.....	106
Selamlaşma Adabı	108
Giyinme Adabı.....	110
Misafirlik Adabı.....	113
Tuvalet Adabı	116
Banyo Adabı	118
Yolculuk Adabı	120

MAHREMİYET BİLİNCİ 123

Mahremiyetin Anlamı ve Önemi	125
Mahremiyet Eğitimi	127
İslam'a Göre Mahrem/Namahrem	130
Mahremiyetin Korunması	132
İslam'a Göre Çocuk Hakları	136

**İSLAM'DA
AHLAK**

Ahlak Nedir?

Ahlakı farklı şekillerde tanımlayabiliriz. Örnek olarak ise şunları söyleyebiliriz:

- Ahlak, insanın kendisi dâhil, varlıkla ve insanlarla ilişkilerinde nasıl davranması ya da davranmaması gerektiğini gösteren değer yargıları bütünüdür.
- Ahlak, bir toplumda genel olarak uyulması beklenen kurallar ve yapılması gereken görevlerin tümüdür.
- Ahlak, bir toplumdaki iyi ya da kötü sayılan davranışlar manzumesidir.

İslam Ahlakının Kaynağı Nedir?

Ahlak kuralları, zaman, mekân ve kültüre göre değişmez. İslam ahlakının kaynağı, Kur'an ve sünnettir. "Bir gün Hz. Aişe'ye 'Peygamberimizin (sas) ahlakı nasıldı?' diye soruldu. O da 'Siz hiç Kur'an okumuyor musunuz? İşte onun ahlakı Kur'an'dı.' diye cevap verdi." (Müslim, Salâtü'l-müsafirîn, 139) Bu cevap Peygamber Efendimizin ahlakının Kur'an ahlakı olduğunu gösterir.

İman, İbadet ve Ahlak İlişkisi

İman, ibadet ve ahlak esasları birbiri ile bağlantılıdır. Kur'an bizden iman, ibadet ve güzel ahlak temelli bir toplum oluşturmamızı ister. Birçok ayette ahiret kurtuluşuna erenlerin iman edip salih amel işleyenler olduğu vurgulanmaktadır.

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Asra yemin ederim ki insan gerçekten ziyan içindedir. Bundan ancak iman edip iyi ameller işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve sabrı tavsiye edenler müstesnadır."

(Asr, 103/1-3)

İbadetler, Allah emrettiği için yapılır. Bunun yanı sıra ibadetlerin pek çok hikmeti ve faydası vardır. Örneğin namaz, yalnızca belirli vakitlerde ve belirli hareketlerle yaptığımız bir ibadetten ibaret değildir. Namaz kalbimizi güzelleştirir, bizleri sabırlı ve edepli insanlar yapar. Bu hususta Yüce Rabbimiz şöyle buyurur: “Şüphesiz insan çok hırslı ve sabırsız olarak yaratılmıştır. Kendisine kötülük dokunduğu zaman sızlanır. Ona bir hayır dokunduğunda da eli sıkıdır. Ancak, namaz kılanlar başka. (Meâric, 70/19-22)

- Namaz, hayatımızı ve kalbimizi güzelleştirir.
- Oruç, iradeyi güçlendirir. Sabrı öğretir.
- Hac, İslam kardeşliğini geliştirir.
- Zekât, insana cömertliği ve paylaşmayı öğretir.

Ahlakın Bireysel ve Toplumsal Hayattaki Yeri ve Önemi

Güzel ahlak davranışları, insanın karakterini olgunlaştırır; ona iç huzuru verir, yaşadığı sıkıntılara sabretmesini sağlar. Ahlak her ne kadar kişinin kendisi ile ilgili olsa da sonuçları açısından toplumu da etkiler.

Ahlaki davranışların bir de sosyal yönü bulunmaktadır. Bir kişi, ahlaken olumsuz davranışlara sahipse hem kendisine hem de yaşadığı topluma zarar verir.

İnsanların güvenlik ve huzur içinde yaşamaları ancak güzel ahlakla mümkündür. Bütün peygamberler, tevhit ile birlikte güzel ahlaki öğretmiştir.

Güzel ahlak sahibi olmak ilim, ihlas ve edep ile mümkündür. Müslüman, doğru ve yanlış bilip ayırt eder; hayatı boyunca temiz niyetlerle iyi davranışlarda bulunmaya gayret eder. Bu da onun irade ve çabasıyla mümkün olur.

İnsan; kendini beğenme, başkalarını küçük görme ve çekememezlik vb. her türlü kötü duygudan kendisini korumalıdır. Sadaka verme, güler yüzlü olma, kusurları örtme vb. her türlü iyi davranışlarla da ahlakını güzelleştirmelidir.

Bir adam Hz. Peygamber'e: "İman nedir?" diye sordu. Allah Resûlü (sas), "Bir kötülük yaptığında bu seni üzüyor, bir iyilik yaptığında bu seni sevindiriyorsa sen müminsin." buyurdu. Adam, "Kötülük nedir?" diye sordu. Allah Resûlü (sas) "Bir şey gönlünü huzursuz ediyorsa (o kötülüktür) onu terk et." buyurdu. (İbn Hanbel, 5/251)

Sevgili Peygamberimiz, ahlaksızlığın yaygın olduğu Cahiliye toplumunda da seçkin biri olarak yaşamıştı. O ilk vahiy tecrübesini yaşadığı esnada heyecanlanmış, telaşlı bir şekilde eşi Hz. Hatice'nin yanına gelmiş, başından geçenleri ona anlatmıştı. Hz. Hatice de Peygamberimizin (sas) sahip olduğu güzellikleri anlatarak şöyle demiştir: "Allah'a yemin ederim ki Allah hiçbir vakit seni utandırmaz. Çünkü sen akrabayı gözetirsin; muhtaç olanların bakımını üstlenirsin, aç ve açıkta olanı koruyup, kollarsın; misafire ikram edersin ve musibete maruz kalanlara yardım edersin." (Buhârî, Bed'ü'l-vahy, 1)

İslam Ahlakıyla İlgili Bazı Kavramlar

Adab-ı muaşeret:

Görgü kuralları

Değer:

Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü.

Fıtrat:

İnsanın doğuştan sahip olduğu bütün özellikleri.

Hayr:

Her türlü yararlı iş ve davranış; en iyi, en faydalı.

Hıy:

İnsanın yaratılış ve ruh özelliklerinin bütünü, mizaç, tabiat.

İrade:

Bir şeyi yapıp yapmamaya karar verme gücü.

İyi:

İstenilen, beğenilen nitelikleri taşıyan.

Karakter:

Bir bireyin kendine özgü yapısı.

Kötü:

İstenilen, beğenilen nitelikte olmayan.

Kulluk:

Allah'ın emir ve yasaklarına uygun bir yaşam.

Niyet:

(Niyet etmek) Karar vermek, kalbin bir şeye yönelmesi, ne yaptığını bilerek yapmak.

Salih Amel:

Dünya ve ahirette mükâfat konusu olan her türlü iş ve davranış.

Sorumluluk:

Kişinin kendi davranışlarının veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi.

Şer:

Allah'ın hoşnut olmadığı, sevmediği, işlenmesi durumunda kişinin ceza ve kınamaya müstahak olacağı davranışlar.

Tefekkür:

Bir şey hakkında iyice düşünmek, bir işin sonucunu hesaplamak.

Vicdan:

İnsanın kalbine doğan gizli bir his olup iyilik yapmaktan hoşlanan, kötülükten huzursuz olan, iyiyi kötüden ayıran ve seçici bir yapıya sahip olan duygu.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Sen elbette yüce bir ahlaka sahipsin.”

(Kalem, 68/4)

Bir Hadis Öğreniyorum

**“Allah'ım! Beni, iyilik yaptıkları zaman sevinç duyan,
kötülük yaptıkları zaman da bağışlanma dileyen
kullarından eyle.”**

(İbn-i Mâce, Edeb, 57)

**İSLAM
AHLAKININ
ÖNGÖRDÜĞÜ
MODEL İNSAN**

İslam Ahlakında İyi ve Övülen Tutum ve Davranışlar

İslam, güzel ahlakıdır. Güzel ahlaklı olabilmemiz için kötü huy-lardan temizlenerek iyi huy-lar edinmemiz gerekir.

Kur'an'daki ahlak ilkelerinin temel özellikleri şunlardır:

- ▶ Doğru sözlü ve güvenilir olunmalıdır.
- ▶ Her türlü kötülükten kaçınmak gerekir.
- ▶ Daima adaletli olunmalıdır.
- ▶ İffetli ve insanlara karşı yardımsever olunmalıdır.
- ▶ Her türlü iyilik, bilerek ve isteyerek, karşılık beklemeden ya-pılmalıdır.

Doğruluk

Doğruluk, sözünde ve davranışlarında dürüstlükten ayrılmamak ve güvenilir olmaktır. Doğruluk müminin en temel özellikle-rinden biridir. Müslüman doğru sözlü olur ve verdiği sözde durur.

Bu özellik kişinin kendisinden başlayarak ailesi, arkadaşı, komşusu ve tüm çevresine karşı olmalıdır.

Doğru olanı yaptığımız ve doğru sözlü olduğumuz zaman hem Allah'ın rızasını hem de insanların güvenini ve sevgisini kazanırız.

Peygamber Efendimiz (sas), peygamber olmadan önce de ya-sadığı toplum içinde en doğru sözlü ve en güvenilen kişiydi. O, **“Muhammedü'l-emin”** lakabıyla meşhur olmuştur.

Doğruluk bütün iyiliklerin temelidir. Bu anlamda Sevgili Pey-gamberimiz (sas) şöyle buyurmuştur: *“Doğruluktan ayrılmayın. Çünkü doğruluk (insanı) iyiliğe, iyilik de cennete götürür.* (Müslim, Birr, 105)

İş ve ticaret hayatında da doğruluk çok önemlidir. Alışverişte helal kazanca dikkat etmek gerekir. Doğruluğa uymamak kul hakkına sebep olur. İşveren de olsak işçi de olsak bu görevler bizlere birer emanettir.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Bugün doğrulara, doğruluklarının fayda vereceği gündür. Onlar için, ebedî kalacakları ve altlarından ırmaklar akan cennetler vardır. Allah onlardan hoşnuttur, onlar da O’nun rızasını kazanmaktan ötürü mutludurlar. İşte büyük kurtuluş budur.”

(Mâide, 5/119)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Bizi aldatan bizden değildir.”

(Müslim, Îmân, 164)

İnfak ve Yardımlaşmak

İnfak, kişinin, Allah'ın hoşnutluğunu kazanma niyetiyle kendisine verilen nimetlerden yaptığı yardım ve harcamadır. Maddi ve manevi yardımı kapsar. İnfak paylaşmaktır. Serveti, sevgiyi, şefkati, zamanı, bilgiyi paylaşmaktır. Bunlar da dinimize göre birer sadakadır.

Peygamber Efendimiz bir gün ashabı ile birlikte namaz vakitini beklemekteydi. Derken bir grup insan çıkageldi. İhtiyaç sahibi oldukları hâllerinden belliydi. Onların bu durumunu gören ve bundan üzüntü duyan Peygamberimiz, namazdan sonra herkesin imkânı ölçüsünde yardımda bulunmasını istedi. Kısa bir süre sonra sahabeden biri elinde yardım paketi ile geldi. Bunun üzerine diğerleri de harekete geçti ve azımsanamayacak miktarda yardım toplandı. Bu manzara karşısında sevinçten yüzü gülen Rahmet Peygamberi şöyle buyurdu: *“Her kim güzel bir davranışa vesile olursa hem kendisi sevap kazanır hem de onu yapanların sevaplarından nasibini alır. Her kim de kötü bir davranışa çığır açarsa hem kendi günahını hem de kendisinden sonra onu yapanların günahlarını yüklenmiş olur.”* (Müslim, İlim, 1017)

Yardımlaşma ile zengin ve fakir arasında sevgi bağı kurulur. Bu bağ ile kıskançlık, hırsızlık ve düşmanlık gibi duygular engellenmiş olur. Böylece toplumsal yardımlaşma ve dayanışma gerçekleşmiş olur. İnfak eden kişi, karşısındakinin kalbini kıracak davranışlarda bulunmamalıdır. Yardım amaçlı bir şey verildiğinde o şeyin en iyisi verilmelidir.

Dinimize göre herkes öncelikle ailesinden bakmakla sorumlu olduğu kişilerin ihtiyacını karşılamalıdır. Onlara infak etmek, sadaka olarak değerlendirilmiştir. Bununla beraber dinimiz yakın akrabalara infak etmeyi de tavsiye eder.

Ebû Talha isimli sahabe Medineli Müslümanlar arasında en çok bağ ve bahçeye sahip olan kişiydi. Mescid-i Nebevî'nin karşısında bir hurma bahçesi vardı, Peygamberimiz buraya sık sık gelir suyundan içerdi. *“Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla eremezsiniz.”* (Âl-i İmrân, 3/92) ayeti nazil olunca Ebû Talha, Peygamber Efendimizin yanına giderek bu bahçeyi infak ettiğini söyledi. Ebû Talha'nın bu davranışını takdir eden Sevgili Peygamberimiz, bahçeyi akrabalarına vermesinin daha uygun olacağını söyledi ve böylece Ebû Talha, o bahçeyi amcaoğullarına hediye etti. (Ahmed b. Hanbel, 19/426)

Bir Ayet Öğreniyorum

“Ey iman edenler, Allah’a ve ahiret gününe inanmadığı hâlde malını insanlara gösteriş yapmak için harcayan kimse gibi sadakalarınızı başa kakmak ve incitmek suretiyle boşa çıkarmayın...”

(Bakara, 2/264)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Kişinin ailesi için yaptığı harcama da sadakadır.”

(Buhârî, Megâzî, 12)

Namuslu Olmak/İffetini Korumak

İffet, kişiyi bedenî ve maddi isteklere aşırı düşkünlükten koruyan ahlaki özelliktir. İffet sahibi bir mümin haramdan uzak durur, kendine ait olmayana el uzatmaz. O, maddi konularda ölçülü ve kanaatkârdır; muhtaç olsa bile insanlardan istemekten ve haksız kazançtan sakınır. Ensardan bazı kimseler Sevgili Peygamberimizin yanına geldiler ve mal istediler. Bunun üzerine Efendimiz elindeki mallar tükenene kadar onlara verdi. Allah Resûlü, vereceği bir şey kalmayınca onlara şöyle dedi: *“Yanımda bulunan hiçbir malı sizden saklayacak değilim. Kim iffetli olmayı dilerse, Allah onu iffetli kılar. Kim aza kanaat edip insanlardan bir şey istemezse Allah onu zengin kılar...”* (Ahmed b. Hanbel, 19/426)

Dinimiz kadın-erkek herkese iffeti korumayı emreder. Evlilik ise kadın ve erkek arasındaki helal birlikteliğin adı ve iffeti korumanın bir yoludur. Yüce Allah, Nûr suresinin 30. ve 31. ayetlerinde mümin erkek ve kadınların, bakışlarını haramdan korumalarını ister; İsrâ suresinin 32. ayetinde ise sadece zinayı değil ona götüren davranışları da yasaklar. Yüce Rabbimiz bu ayette bizleri şöyle uyarmaktadır: *“Zinaya yaklaşmayın. Çünkü o, son derece çirkin bir iştir ve çok kötü bir yoldur.”* Zina toplumun manevi ve ahlaki değerlerini bozar.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Mümin erkeklere söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar ve iffetlerini korusunlar. Bu onlar için daha arındırıcıdır. Allah onların bütün yaptıklarından haberdardır. Mümin kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar ve iffetlerini korusunlar...”

(Nûr, 24/30-31)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Allah’ım! Senden hidayet, takva, iffet ve (gönül) zenginliği dilerim.

(Müslim, Zikir, 72)

Emanete Riayet Etmek

Emanet; kelime olarak güvenilir olmak ve doğruluk demektir. Bir kimseye koruması için geçici olarak verilen şeye de emanet denir. İnsanın emanet aldığı bir şeyi aldığı gibi teslim etmesi ile emanet yerine getirilmiş olur.

Emanetin manası geniştir. Dinî, dünyevi, ahlaki her şey emanet kapsamına girer. İnsana yüklenen en büyük emanet, Allah'a verdiği söz, kendisine verilen görev ve sorumluluktur.

Emanette malı teslim eden ile teslim alanın karşılıklı güvenleri esastır.

İnsanın aklı ve vücudu ona bir emanet olduğu gibi eşi, çocukları, akrabaları hatta tabiat ve çevre de ona birer emanettir.

Bunların yanı sıra başkalarına verdiği sözler, taşıdığı sırlar, kendisine verilen bir görev de emanettir.

Kişiye emanet edilenler olduğu gibi topluma emanet edilenler de vardır. Örneğin, yetimler topluma emanettir. Sevgili Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: *“Münafığın alameti üçtür: Konuştuğunda yalan söyler, kendisine bir şey emanet edildiğinde ihanet eder, söz verdiği zaman sözünde durmaz.”* (Buhârî, Vesâyâ, 8)

Bir Ayet Öğreniyorum

“Ey iman edenler! Allah’a ve Peygamber’e hainlik etmeyin. Bile bile kendi (aranızdaki) emanetlerinize de hainlik etmeyin.”

(Enfâl, 8/27)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Müslüman, diğer Müslümanların elinden ve dilinden güvende olduğu kimsedir.”

(Buhârî, *Îmân*, 4)

Adil Olmak

Adalet, davranış ve hükümde doğru olmak, her hakkı sahibine vermek ve ölçülü olmak gibi anlamlara gelir. Adaletin zıddı zulümdür. Adalet hayatımızın her alanını ilgilendirir.

Adalet; karar vermede, aile içinde, iyilik yapmakta, insanların haklarını ödemede, yönetim işlerinde, eğitim ve diğer alanlarda herkesin hakkını vermektir.

Müslüman, kimseye haksızlık yapmaz ve başkalarına haksızlık yapılmasını da kabul etmez.

Adil bir kişi, bir topluluğa veya bir insana karşı nefret hissetse bile, adaletsizlik yapmaz. Adil kişi, asla yalancı şahitlik yapmaz; o dürüst, güvenilir, dengelidir. Çünkü her zaman Allah'ın kendisini gördüğünü bilir.

Peygamberimiz sahabeyi çocukları arasında adaletli olmaları konusunda uyarmıştır ve “O hâlde Allah’tan korkun ve çocuklarınız arasında adaletli davranın!” buyurmuştur. (Buhârî, Hibe, 12) Anne-baba, çocukları arasında adil olmalıdır. İşveren işçilerine karşı adil olmalıdır. Peygamberimiz (sas) idari konularda da adaletli olmayı emretmiştir. Peygamberimiz (sas) “Yedi grup insanı Allah hiçbir gölgenin bulunmadığı bir günde arşının gölgesinde gölgelendirecektir: 1- Adaletli devlet başkanı. 2- Allah’a ibadet ederek yetişen genç. 3- Tenha yerlerde Allah’ı zikrederek gözlerinden yaş akıtan kimse. 4- Kalbi Allah’ın mescitlerine bağlı olan kimse. 5- Allah rızası için birbirini seven dostlar. 6- İtibarlı ve güzel bir kadının kendisine çağırdığı fakat Allah’tan korkarım diyerek ona yanaşmayan bir kimse. 7- Sağ elinin verdiğini sol eli bilmeyecek kadar gizli sadaka veren kimse.” buyurmuştur. (Müslim, Zekât, 30)

Öğretmen öğrencilerine karşı adil olmalıdır. Herkes, sorumlu olduğu kişilere adaletle davranırsa adalet, bütün topluma yerleşecektir.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Muhakkak ki Allah adaleti, ihsanı, akrabaya karşı cömert olmayı emreder...”

(Nahl, 16/90)

Bir Hadis Öğreniyorum

**“Yönettikleri insanlara, ailelerine ve sorumlu oldukları kişilere karşı adaletli davrananlar, Allah katında, Rahman’ın yanında, nurdan minberler üzerinde ağır-
lanacaklardır.”**

(Nesâî, Âdâbü'l-kudât, 1)

Kardeşlik

Kardeşlik, aynı anne ve babadan doğan veya ortak değerlere sahip olan kimselerin aralarındaki bağa denir.

Kardeşliği üç halka gibi düşünebiliriz.

- ▶ Hz. Âdem'in soyundan gelen bütün insanların "insanlık kardeşliği".
- ▶ Aynı anne-babadan doğan "soy kardeşliği" ve aynı anneden süt emen "süt kardeşliği".
- ▶ Aynı inançtan kaynaklanan "din kardeşliği".

İnsan olmaktan kaynaklanan kardeşliğin bir hukuku vardır. Irkı, rengi, ülkesi, dini ne olursa olsun her insanın üzerimizde bir hakkı vardır. Bu sebeple insan insana zulmedemez. Hiçbir insanın canına, kanına, malına, ırzına ve onuruna zarar verilemez.

Aynı anne-babadan gelenlerin kardeşlik hukuku da ayrıdır. Bu kardeşliğin hukuku arasında mahremiyet, miras, maddi-manevi yardımı vs. sayabiliriz.

Din kardeşliği ise özel bir kavramdır. Rabbimiz, "*Müminler ancak kardeşlerdir...*" (Hucurât, 49/10) ayetiyle müminlerin din kardeşliğini ilan etmiştir.

Sevgili Peygamberimiz (sas) de şöyle buyurur: "*Ey insanlar! Şunu iyi bilin ki, Rabbiniz birdir, atanız da birdir. Arap'ın Arap olmayana, Arap olmayanın Arap'a, beyazın siyaha, siyahın beyaza bir üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takva iledir.*" (İbn Hanbel, 5/411) Bu kardeşlik, aynı dini paylaşmaktan kaynaklanır.

Müslüman kardeşliğinin en güzel örneği Medine'ye hicret sonrasında "ensar" "muhacir" kardeşliği ile oluşmuştur.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Müminler ancak kardeşirler...”

(Hucurât, 49/10)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Sizden biri, kendisi için istediğini
(Müslüman) kardeşi için de istemedikçe
(gerçek anlamda) iman etmiş olamaz.”

(Buhârî, Îmân, 7)

Hoşgörü ve Affetmek

Hoşgörü, yumuşaklıkla muamele etmek, sakin olmak, anlayışla karşılamak, başkalarının haklarına saygı göstermek demektir. Hoşgörülü insan kolaylık gösterir; affedicidir, kırıncı ve aşağılayıcı davranmaz; kimseyi kusurundan dolayı ayıplamaz.

Diğer insanların bize hoşgörülü davranmasını istiyorsak öncelikle bizler başkalarına hoşgörülü davranmalıyız.

Enes b. Malik, Medine’de küçük yaşlardan itibaren Sevgili Peygamberimizin yanında bulunmuş bir sahabi idi. On yıl Peygamberimize hizmet eden bu sahabi, bir hatırasını şöyle anlatır: “Allah Resûlü, bir gün beni bir iş için gönderdi. Ben, ‘Allah’a yemin olsun ki gitmem.’ dedim. Oysa içimde Resûlullah’ın emrettiği işe gitme niyeti vardı. Derken bu iş için yola koyuldum. Sokakta oynayan çocuklara rastladım (ve onlarla birlikte oyuna dalıp işimi unuttum). Bir süre sonra bir de baktım ki, Allah Resûlü arkamdan başımı tutmuş gülümseyerek duruyordu. Bana, ‘*Enescik, sana emrettiğim yere git haydi!*’ dedi. Ben de ‘Peki ya Resûlallah, hemen gidiyorum.’ dedim.” (Müslim, Fedâil, 54) Hz. Enes, Peygamber Efendimizin hoşgörüsünü anlatırken bir seferinde şöyle demişti: “Allah’a yemin olsun ki, ben kendisine on yıl hizmet ettim. Yaptığım bir işten dolayı, ‘Niye böyle yaptın?’, yapmadığım bir işten dolayı da, ‘Niçin böyle yapmadın?’ dediğini hatırlıyorum.” (Buhârî, Vesâyâ, 25)

Hoşgörülü olabilmek için;

Kendi davranışlarımızın doğru veya yanlış olup olmadığı üzerinde düşünmeliyiz.

Kendi kusur ve hatalarımızı görebilmeliyiz.

Başkalarının kusurları ile uğraşmamalı, öfkemize hâkim olmaya çalışmalı, başkalarıyla alay etmekten ve başkalarına hakaret etmekten uzak olmalı, affedici olmalıyız.

Affetmek Nedir?

Affetmek, kötülük ve haksızlık yapanı, suç veya günah işleyeni bağışlamak, cezalandırmamaktır. Hataları affetmek, nefret ve kini yok eder.

Affetmekle ilgili Sevgili Peygamberimizin hayatında birçok örnek vardır. Uhud Savaşı'nda amcası Hz. Hamza'yı şehit eden Vahşi'yi Müslüman olup pişmanlığını dile getirmesinden sonra affetmesi ve Mekke'nin fethi sonrası Mekkelileri bağışlaması bunlardan sadece birkaçıdır.

Bir hata işledikten sonra özür dilemek ve kendisini affettirmek için çabalamak da önemlidir. Bu durumda affedicilik de kolaylaşır; iki taraf da barışmak için adım atmış ve Allah'ın rızasını kazanmış olur.

Yüce Allah, kendisine şirk koşulması hariç, bütün günahları bağışlayabileceğini beyan etmektedir. Allah, hataları sebebiyle insanları cezalandırma konusunda aceleci davranmaz, pişman olup tövbe ettiklerinde kullarını bağışlayacağını birçok ayette ifade eder.

Dolayısıyla Yüce Rabbimiz nasıl ki bizlerin hatalarını bağışlayacağını söylüyorsa biz kullar da birbirimizin hatalarını bağışlamalıyız.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Onlar (takva sahipleri) bollukta da darlıkta da Allah yolunda harcarlar, öfkelerini yenerler, insanları affederler. Allah işini güzel yapanları sever.”

(Âl-i İmrân, 3/134)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Hoş gör ki, hoş görülesin.”

(İbn Hanbel, 1/248)

Sabır

Sabır hem ibadetleri yerine getirirken hem de sıkıntılı durumlarda insanın yaratılış gayesine uygun olarak yaşamasında, ulaşmak ve gerçekleştirmek istediği hedeflere ulaşmada karşılaşılabilecek engellere ve zorluklara karşı azmini, gayretini koruması ve bu yolda güçlü durmasını ifade eder.

Sabrı gerektiren konuları kısaca şöyle sıralayabiliriz:

- ▶ Üzücü hâller ve sıkıntılara karşı sabır.
- ▶ Allah'ın emirlerini ve ibadetleri yapmada sabır.
- ▶ Allah'ın yasaklarından sakınmada sabır.

Üzücü hâller ve sıkıntılara karşı sabır

İnsan, hayatında birçok hastalık ve sıkıntı ile karşılaşabilir. Bunların hepsi birer imtihandır. Bize düşen hepsinin Allah'tan geldiğini bilmek ve problemleri sabırla karşılamaktır.

Sabır, üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini beklemek değildir. Aksine; bu olaylara karşı ilk andan itibaren tahammül göstermek ve isyan etmeden problemleri çözmeye çalışmaktır.

Sabır acizlik değildir, “Neden bu benim başıma geldi, günahım neydi?” şeklinde Allah’a isyan içeren duygulardan uzak durmaktır.

Bütün peygamberler büyük zorluklar yaşamıştır; ancak yaşadıkları sıkıntılara sabretmişlerdir.

Sevgili Peygamberimiz (sas) şöyle buyurur:

“İnsanlar içinde en ağır imtihana çekilenler peygamberlerdir. Sonra sırasıyla onları takip edenler, sonra onları takip edenlerdir.”

(Buhârî, Merdâ, 3)

Hız. Peygamber (sas) de hayatı boyunca birçok sıkıntı yaşamıştı.

O, henüz dünyaya gelmeden babası vefat etmiş.

Çocuk yaşlarda iken annesi ve dedesi vefat etmiş.

Eşi ve evlatları vefat etmiş.

İnsanları İslam’a davet ederken hakarete uğramış, öldürölmek istenmiş.

O, bütün bunlara sabretmiş ve en güzel şekilde bizlere örnek olmuştur.

Allah’ın emirlerini yapmada ve ibadetlere devam etmede sabır

İbadet ederken yaşanan zorluklara tahammöl sabrı gerektirir. Bu nedenle Peygamberimiz ramazanı “sabır ayı” olarak isimlendirmiştir. (Tirmizî, Deavât, 86; Ahmed b. Hanbel, 13/22) Aynı şekilde hac, sabır gerektiren bir ibadettir. Namaz gibi ibadetleri düzenli yapmak da sabrı gerektirir.

Allah’ın yasaklarından sakınmada sabır

Müslöman, günah ve kötölükleri işlemekten uzak durmalı, haramlardan kaçınmalı ve bunlara karşı kararlılık göstermelidir. Yüce Allah Zümer suresi 10. ayette ise sabredenlere büyük bir mükâfat vadetmiştir: “De ki (Allah şöyle buyuruyor): ‘Ey inanan kullarım! Rabbinize karşı gelmekten sakının. Bu dünyada iyilik yapanlar iyilik bulacaklardır. Allah’ın arzı geniştir. Sabredenlere mükâfatları hesapsız verilecektir.’”

Bir Ayet Öğreniyorum

**“Ey iman edenler! Sabır ve namazla yardım dileyin.
Şüphesiz Allah sabredenlerin yanındadır.”**

(Bakara, 2/153)

Bir Hadis Öğreniyorum

“...Mümin bir nimete kavuştuğunda şükrederse bu onun için hayır olur. Darlık ve sıkıntıya düştüğünde sabrederse bu da onun için bir hayır olur.”

(Müslim, Zühd, 64)

Alçak Gönüllülük/Tevazu

Tevazu, alçak gönüllü olmak; kibir, kendini beğenmişlik ve gururdan uzak durmaktır. Mütevazı kişi Allah tarafından yaratıldığını, içinde bulunduğu nimetlerin O'na ait olduğunu bilir. Allah'ın rızasını kazanmak için çabalar.

Peygamber Efendimiz, ömrü boyunca sade bir hayat yaşamıştır. O, kendini kimseden üstün görmemiştir. İnsanları kadın-erkek, zengin-fakir, siyah-beyaz diye ayırmamıştır. Etrafındakiler kendisini övdüğünde ise bu durumdan hoşlanmamıştır.

Bir gün Hz. Aişe'ye, Peygamber Efendimizin (sas) evdeki hâli soruldu. O da şöyle cevap verdi: *“Allah Resûlü herkes gibi bir insandı. Elbisesini temizler, koyununu sağlar ve kendi ihtiyaçlarını kendisi görürdü...”* (İbn Hanbel, 6/256)

Bir Ayet Öğreniyorum

“Rahman’ın has kulları yeryüzünde vakarla (tevazu) yürüyen, cahiller onlara laf attığı zaman, ‘selam’ deyip geçen kullardır.”

(Furkân, 25/63)

Bir Hadis Öğreniyorum

“...Allah için tevazu gösteren kişiyi Allah ancak yüceltir.”

(Müslim, Birr, 69)

Sözünde Durmak

Sözünde durmak, verdiği sözü yerine getirmek anlamına gelir ve Müslüman'ın en önemli özelliklerinden birisidir.

Müslüman, yapamayacağı bir şeyi söylememeli, tutamayacağı bir sözü vermemelidir. Kur'an-ı Kerim'de yapamayacağı şeyi söyleyen, tutamayacağı sözü veren kimseler kınanır. Rabbimiz şöyle buyurur: *“Ey müminler! Yapamayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz?”* (Saff, 61/2)

Hiz. Peygamber'e (sas) peygamberlik gelmeden önce şöyle bir olay olmuştu. Bir kişi, Hiz. Peygamber'le ticaret yapmıştı. Abdullah'ın Hiz. Peygamber'e bir miktar borcu kalmıştı. Bu borcu, ödemek için sözleştikleri yere getireceğine söz vermişti; fakat borcunu hemen getirmeyi unuttu. Üç gün sonra hatırlayıp o yere geldi ve Efendimizin aynı yerde beklediğini gördü. Efendimiz ona şöyle dedi: *“Ey delikanlı! Bana gerçekten zorluk verdin, ben üç günden beri burada hâlâ seni bekliyorum.”* (Ebû Dâvûd, Edeb, 89) Peygamber Efendimiz, söz verince o sözde durmak gerektiğini bize göstermiştir.

Bir Ayet Öğreniyorum

“...Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü söz (veren sözünden) sorumludur.”

(İsrâ, 17/34)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Kardeşinle tartışmaya girme, onunla (kırıcı bir şekilde) şakalaşma ve bir söz verip sözünden dönme.”

(Tirmizî, Birr, 58)

İnsanlara İyi Davranmak ve Güzel Söz Söylemek

İnsanın, duygu ve düşüncelerini karşısındakine aktarması Allah'ın bir lütfudur.

Bu bazen dil ile bazen söz ile bazen de işaretler ile olur. İster yazı ister söz yahut işaretle olsun insanın her aktarımı değerlidir.

Güzel bir söz, kalplerin yaralarını sarar ve gönülleri kardeşlik duygularıyla doldurur.

Yüce Rabbimiz şöyle buyurur: *“İyi sayılan bir söz ve bir bağışlama, arkasından eziyet gelen bir sadakadan daha iyidir...”* (Bakara, 2/263) Güzel söz, kişiyi Allah'ın rızasına kavuşturur.

İnsanların en çok ihtiyaç duyduğu şeylerden biri, güzel sözdür. Güzel söz söylemek, muhabbeti arttırır. İnsanlara karşı güzel söz ve davranış gösteren kişiler toplumda sevilir. Sonuç olarak konuşurken kullandığımız kelimelere önem vermeliyiz. Güzel söz söylemenin Allah'ın bir emri olduğunu unutmamalıyız.

Bir Ayet Öğreniyorum

**“Kim bir iyilik yaparsa, ona on katı sevap vardır.
Kim de bir kötülük yaparsa, o da sadece o kötülüğün
misliyle cezalandırılır ve onlara zulmedilmez.”**

(En’âm, 6/160)

Bir Hadis Öğreniyorum

“...Güzel söz sadakadır...”

(Buhârî, Edeb, 34)

İslam Ahlakında Kötü ve Yerilen Davranışlar

İslam, iyi ve övülen davranışların yapılmasını ister. Kötü ve istenmeyen davranışlardan uzak durmayı emreder. Bu bölümde güzel ahlaka uygun olmayan davranışları tanıyacağız.

Cimrilik

Cimrilik, servet edinme tutkusu ve mala karşı aşırı düşkünlükten dolayı harcama ve hayır yapmaktan kaçınma demektir.

Peygamberimiz cimrilik konusunda dua ederek Allah'a sığınmayı tavsiye etmiştir. Cimrilik hem kişinin kendi hayatını hem de çevresini ve toplumu olumsuz yönde etkiler.

Cimriliğin pek çok sebebi olabilir. Cimri kişi, malının biteceğinden korku duyar; fakirlik endişesi hisseder. Çünkü rızkı veren Allah'a karşı tam bir güven duymamaktadır.

Bir Ayet Öğreniyorum

“...Kim nefsinin bencilliğinden korunursa işte kurtuluşa erecekler onlardır...”

(Tegâbün, 64/16)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Allah’ım! Acizlikten, tembellikten, korkaklıktan, düşkünlük derecesine varan ihtiyarlıktan, cimrilikten sana sığınırım...”

(Müslim, Zikir, 73)

İsraf

İsraf, insanın sahip olduğu nimetleri gereksiz ve aşırı tüketmesi demektir.

Cenab-ı Hak Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurur: *“Akrobaya, yoksula, yolcuya hakkını ver. Gereksiz yere de saçıp savurma! Çünkü savurganlar, şeytanların dostlarıdır. Şeytan da Rabbine karşı çok nankördür.”* (İsrâ, 17/26-27)

Bir gün Allah Resûlü, Sa'd b. Ebi Vakkas'ın yanına uğradı. Sa'd b. Ebi Vakkas bu esnada abdest alıyordu. (Sa'd'ın suyu ihtiyacından fazla kullandığını görünce) Resûlullah: *“Bu ne israf?”* diye sordu. Sa'd ona dönüp: *“Abdestte israf olur mu?”* dedi Hz. Peygamber: *“Evet, gürül gürül akmakta olan bir nehirde abdest alsan bile israf olur.”* cevabını verdi. (İbn Mâce, Tahâret, 48)

Bu hadisten anlıyoruz ki Peygamberimiz, ibadet için dahi olsa suyu dikkatli kullanmayı bizlere tavsiye etmektedir.

İnsanların imkânları arttıkça, savurganlıkları da artmıştır. İsraf deyince ilk olarak aklımıza yeme-içme, giyim-kuşamdaki aşırılıklar gelir. Ancak israf sadece bunlardan ibaret değildir.

Bir Ayet Öğreniyorum

“...Yiyiniz, içiniz, fakat israf etmeyiniz. Çünkü Allah israf edenleri sevmez.”

(A'râf, 7/31)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Kibre düşmeden ve israfa kaçmadan (dilediğinizce) yiyin, sadaka verin ve giyinin!”

(Nesâî, Zekât, 66)

İftira

İftira, bir kimseye işlemediği bir suçu isnat etmektir. Bir kimse için bir işi yapmadığı hâlde “o şeyi yaptı” demek iftiradır. Söylemediği hâlde “söyledi” demek iftiradır. Bu yazı veya işaretle de olsa aynıdır.

İftira:

- ▶ İnsanların birbirlerine güvenini derinden sarsar.
- ▶ Dostlukları bitirir.
- ▶ Yuvaları yıkar, aile facialarına yol açar.
- ▶ İnsanların işlerini, makamlarını, hatta bazen hayatlarını kaybetmelerine sebep olabilir.

Bazı insanlar rekabet duygusu, çekememezlik, kıskançlık gibi sebeplerle birbirleri aleyhine çeşitli iftiralar atmaktadır. İffet, hırsızlık, rüşvet, yalan vb. üzerine yapılan bu iftiralar, telefon, mesaj vb. iletişim vasıtalarıyla bazen tüm dünyaya ulaşabilmektedir.

İslam, iftirayı yasaklamıştır. Bir kimseye iftira atmak çok büyük bir günahdır. İftira; insanlar arasında sevgi, güven ve kardeşlik gibi önemli bağlara ciddi zararlar verir.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Mümin erkekleri ve mümin kadınları işlemedikleri şeyler yüzünden incitenler, bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir.”

(Ahzâb, 33/58)

Bir Hadis Öğreniyorum

Resûlullah (sas) “Yedi helâk ediciden sakının!” buyurdu. Sahabiler, “Ya Resûlallah! Bunlar nelerdir?” diye sordular. Resûlullah şöyle cevap verdi: “Allah’a şirk koşturmak, büyü yapmak, Allah’ın haram kıldığı, bir canı haksız yere öldürmek, yetim malı yemek, faiz yemek, savaş meydanından kaçmak ve zinadan uzak duran, hiçbir şeyden haberi olmayan mümin kadınlara zina ile iftira etmektir.”

(Müslim, İmân, 145)

Yapılan İyiliği Başa Kakmak

Baş a kakmak, yapılan iyiliği sürekli hatırlatarak insanları psikolojik baskı altına almaktır.

İyilik Allah için yapılmalı ve karşılıksız olmalıdır. İyilik gösteriş için yapılmaz; yapılan iyilik baş a kakılmaz, karşılık beklenmez.

Elinle Ettiğin Hayrı

Dilinle Eyleme Zâyî (Dilinle Zıyan Etme)

“Biz sizi sadece Allah rızası için doyuruyoruz, sizden bir karşılık ve bir teşekkür beklemiyoruz.”

(İnsân, 76/9)

Bir Ayet Öğreniyorum

“Mallarını Allah yolunda harcayan, sonra da harcadıklarının arkasından başa kakıp incitmeyenler için Rablerinin katında özel karşılık vardır. Artık onlar için korku yoktur, onlar üzüntü de çekmeyeceklerdir.”

(Bakara, 2/262)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Üç sınıf insan vardır ki kıyamet günü Allah onlarla konuşmaz, yüzlerine bakmaz, onları temize çıkarmaz. Hem de onlar için azap vardır. Elbisesini kibirle yerlerde sürüyen, yaptığı iyiliği başa kakan ve yalan yere yemin ederek malını iyi bir fiyata satmaya çalışandır.”

(Müslim, İmân, 171)

Gıybet

Gıybet, bir kimsenin arkasından hoşlanmadığı sözlerle bahsetmektir.

Gıybetin çirkinliği Kur'an'da şöyle ifade edilmektedir: “...Birbirinizin gıybetini yapmayın. Herhangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz! Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah tövbeyi çok kabul edendir, çok merhamet edendir.” (Hucurât, 49/12)

Bu ayetle gıybet etmek, ölü eti yemeğe benzetilmiştir. Ondan kurtulmanın çaresi de tövbe etmektir ve gıybetini yaptığı kişiden helallik istemektir.

Müslüman, gıybetin konuşulduğu ortamlarda bulunmamaya çalışmalıdır. Gıybet edenleri ikaz ederek engellemelidir. Kendisi için söylendiğinde hoşlanmayacağı sözleri başkaları için söylememelidir.

Yine bir gün Hz. Peygamber ahabına gıybetin ne olduğunu sorar. Onlar, “Allah ve Resûlü daha iyi bilir.” diye cevap verirler. Bunun üzerine o gıybeti, “*Gıybet, kardeşini, hoşlanmadığı bir şeyle anmandır.*” şeklinde tanımlar. Sahabeden biri: “Ya kardeşimde o söylediğim durum varsa ne dersin?” diye sorar. Hz. Peygamber şöyle cevap verir: “*Söylediğin şey eğer onda varsa gıybet etmişsindir. Şayet yoksa ona iftira etmiş olursun.*” (Müslim, Birr, 70)

Gıybet günahı sadece sözle olmaz, aynı zamanda kaş-göz hareketi, dudak bükme, el-kol veya kafa ile ifade etme vb. şeylerle yapılırsa da gıybet olur.

Gıybet, bazen kişiyi kızdıran ve kalbini kıran lakaplar takmak yahut arkasından taklidini yapmak şeklinde de yapılmaktadır. Eğlence, şaka vb. her ne niyetle olursa olsun gıybet etmek haramdır.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Arkadan çekiştirmeyi, yüze karşı eğlenmeyi âdet edinen herkesin vay hâline!”

(Hümeze, 104/1)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Kişiye günah olarak her duyduğunu söylemesi yeter.”

(Ebû Dâvûd, Edeb, 80)

Kendini Beğenmişlik/Kibir

Kibir, kişinin, başkalarını küçük görmesi ve kendini üstün görmesidir. Allah Resûlü kibri şöyle tanımlamıştır: “*Kibir, hakikati inkâr etmek ve insanları küçük görmektir.*” (Müslim, Îmân, 147)

İnsan, kibir alameti sayılan davranışlardan uzak durmalıdır. Kişinin soyu, fiziksel görünüşü, ekonomik gücü, ibadetlerinin çokluğu veya ilmi kibre neden olmamalıdır.

Kibirli insanlarda bulunan bazı özellikler:

- Kibirli insan daima kendisinden daha iyi durumda olanlara bakar, onları kıskanır. Bu arzusu ile sürekli huzursuz olur.
- Kibirli insan kendisinin kimseye muhtaç olmadığını düşünür.
- Malına, makamına, ilmine, aklına, sağlığına çok güvenir. Bu nimetlerin geçici ve bir imtihan vesilesi olduğunu unutmaz. Tüm bu nimetleri sadece kendi gücü ile elde ettiğini zanneder. Kendisini var eden bu nimetlere sınıksız sarılır. Onları kimseye paylaşmak istemez. Cimrileşir ve bencilleşir.
- Kullara teşekkürü ve Rabbine şükrü az yapar.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Yeryüzünde böbürlenerek yürüme.
Çünkü sen yeri asla yaramazsın, boyca da dağlara
asla erişemezsin.”

(İsrâ, 17/37)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse cennete
giremez.”

(Müslim, Îmân, 147)

İnsanları Küçük Düşürmek ve Alay Etmek

Alay etmek; bir kimsenin eğlence için şeref ve onurunu kırmak, küçük düşürerek ayıp ve kusurlarını meydana çıkarmaktır. Alay etmek, söz ve davranışla olduğu gibi yazı ve işaretle de olur.

Peygamber Efendimiz (sas) şöyle buyurur: *“Kardeşinin başına gelen (kötü) bir şeye sevinip gülme. Sonra Allah ona merhamet edip seni (o şeyle) imtihan eder.”* (Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 54)

Bir kişi ile alay etmek, kardeşlik bağlarına zarar verir. İnsanlarla alay etmek, Yüce Allah'ın yarattığıyla alay etmektir.

Müslümanların birbirlerine çirkin lakaplar takmaları yasaklanmıştır. İnsanların fiziksel özellikleriyle alay etmek, onların hâl ve hareketlerinin taklidini yapmak, onları hoşlanmadıkları bir isimle çağırmak birer alay çeşididir ve dinimizce hoş karşılanmamıştır.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Ey müminler! Bir topluluk diğer bir topluluğu alaya almasın. Belki de onlar, kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da kadınları alaya almasınlar. Belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Kendi kendinizi ayıplamayın, birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın...”

(Hucurât, 49/11)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Karşılığında bana dünyayı verseler bile, kimsenin taklidini yapmam; bundan asla hoşlanmam.”

(Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 51)

Bozgunculuk/Fesat Çıkarmak

Bozgunculuk, iki kişi veya topluluk arasında çatışma, kavga, dargınlık ve küslük durumlarına sebebiyet verecek söz ve davranışta bulunmaktır. Bozgunculuk; toplumsal, ahlaki, hukuki, siyasi ve dinî düzenle ilgili her türlü bozulmayı ifade eder.

Müslümanların, aralarındaki problemleri adaleti gözeterek çözmeleri gerekmektedir. Müslümanlar, birbirlerinin kardeşidirler, birbirlerine haksızlık yapmazlar, birbirlerini yalnız bırakmazlar ve birbirlerini küçük görmezler.

Sevgili Peygamberimiz; eşlerin arasını bozmaya çalışanları uyarmış, *“Kadını kocasına karşı kıskırtan kimse bizden değildir.”* (Ebû Dâvûd, Talâk, 1) buyurmuştur.

Müslüman, ailesiyle ve çevresiyle barışık olan şahsiyettir. Kırgınlıkları, düşmanlıkları, kargaşaları, ayrışmaları körükleyecek davranışlardan sakınmalıdır. Yeryüzünde var olan savaşlar, yapılan haksızlıklar, bilerek çıkarılan orman yangınları, insanları dolandırmak, kandırmak ve yalan haberler yaymak gibi faaliyetlerin tamamı bozgunculuk örnekleridir.

Bir Ayet Öğreniyorum

“... Allah’ın sana iyilik yaptığı gibi sen de iyilik yap ve yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya çalışma. Çünkü Allah bozguncuları sevmez.”

(Kasas, 28/77)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Allah’ım! Bozgunculuktan, münafıklıktan ve kötü ahlaktan sana sığınırım.”

(Ebû Dâvûd, Vitr, 32)

Çekememezlik/Haset

Haset, başkalarının sahip olduğu imkânları kıskanma anlamına gelir. Eş, dost, akraba, arkadaş veya herhangi bir insanda bir nimet görüldüğü zaman insanda iki duygu ortaya çıkabilir.

Bazı insanlar mutlu olur, bu nimetlerin o kişilere çok yakıştığını düşünür. Bunların benzerine sahip olmayı kendisi için ister. İşte bu, gıptadır. Bu olumlu bir duygudur. Bazı insanlar ise başkalarının sahip olduğu nimetlerden dolayı mutsuz olur. Bu nimetlerin onlara değil, sadece kendisine verilmesini ister. İşte bu da hasettir.

Kişinin din kardeşine haset duyması günahtır. Haset, insanlar arasına kin ve nefret sokar. Haset, kardeşlik ve güven duygularını zayıflatır. Kişi haset yerine gıpta etmelidir.

İblis'in Hz. Âdem'e, Kabil'in kardeşi Habil'e ve kardeşlerinin Hz. Yusuf'a duyduğu kıskançlık, haset örnekleridir. Kur'an-ı Kerim'de bu olaylar dile getirilmiş ve Allah haset etmekten insanları sakındırmıştır. Aynı şekilde hadislerde de Peygamberimiz haset konusunda insanları uyarmıştır.

Bir Ayet Öğreniyorum

De ki: “Yarattığı şeylerin kötülüğünden, karanlığı
çöktüğü zaman gecenin kötülüğünden, düğümlere
üfleyenlerin kötülüğünden, haset ettiği zaman
hasetçinin kötülüğünden, sabah aydınlığının Rabbine
sığınırım.”

(Felak, 113/1-5)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Hasetten sakınınız. Çünkü ateşin odunu yediği gibi
haset de iyi amelleri yer bitirir.”

(Ebû Dâvûd, Edeb, 44)

Adam Öldürmek

İnsan hayatına son vermek, büyük bir insanlık suçudur. Allah'ın verdiği canı almak sadece O'nun yetkisindedir. Bu sebeple cana kıymak, Yüce Yaraticımıza karşı da işlenmiş büyük bir günah anlamına gelmektedir. Yeryüzünde işlenen ilk cinayet kıskançlık sebebiyle Kabil'in kardeşi Habil'i öldürmesidir.

Yüce Allah, bunun ne kadar büyük bir insanlık suçu olduğunu ayette şöyle ifade eder: *“Bundan dolayı İsrailoğullarına (Kitapta) şunu yazdık: ‘Kim, bir insanı, bir can karşılığı veya yeryüzünde bir bozgunculuk çıkarmak karşılığı olmaksızın öldürürse, o sanki bütün insanları öldürmüştür. Her kim de birini (hayatını kurtararak) yaşatırsa sanki bütün insanları yaşatmıştır...’”* (Mâide, 5/32)

Yaşamak, insanın en temel hakkıdır. Cinayet, yaşama hakkının elinden alınması anlamına gelir. Cinayetler, toplumda korku ve güvensizliğin hâkim olmasına ve zarar görmesine sebep olur. Öldüren ve öldürülen kişilerin aileleri de zarar görür.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Kim bir mümini kasten öldürürse, cezası, içinde ebedî kalacağı cehennemdir...”

(Nisâ, 4/93)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Hz. Peygamber büyük günahları sayarken Allah’a şirk koşmanın günahların en büyüğü olduğunu söyledikten sonra, anne babaya karşı saygısız ve kötü davranmak, yalancı şahitlik, haksız yere adam öldürmek olduğunu söylemiştir.”

(Tirmizî, Büyû’, 3)

Yalan Söylemek

Yalan, bir konuda gerçek olmayan söz söylemektir. Dinimiz, insanları yalandan ve ona götürebilecek her türlü söz ve davranıştan sakındırmaktadır.

Gerek Kur'an-ı Kerim'de gerek hadislerde yalana karşı açıktan pek çok uyarı ve sakındırma vardır.

Abdullah b. Amir isimli sahabi şöyle anlatır: Bir gün Resûlullah bizim evimizde otururken annem beni çağırdı. “Gel sana bir şey vereceğim.” dedi. Resûlullah bunu işitince kadına, “Ona ne vereceksin?” diye sordu. “Kuru hurma vereceğim.” dedi. Bunun üzerine Resûlullah: “*Dikkatli ol, ona bir şey vermemiş olsaydın, bu senin için bir yalan olarak yazılacaktı.*” buyurdu. (Ebû Dâvûd, Edeb, 80)

Yalan, insanlar arasında güvensizliğe sebep olur.

Yalan, insanı dünyada ve ahirette çeşitli sıkıntılara düşürür.

Yalan, her türlü kötülüğün başıdır.

Yalan, insanlar arasında nefret, düşmanlık meydana getirir.

Sevgili Peygamberimiz şaka amaçlı da olsa yalan söylenmesini istemez. O şöyle buyurur: “*Ne ciddi ne de şaka olarak yalan (hiçbir Müslüman için) uygun değildir. Sizden biriniz çocuğuna bir şey için söz verip de sonra onu yerine getirmemezlik etmesin.*” (Buhârî, Edebü'l-müfred, 387)

Yalan yere şahitlik de büyük bir günahdır. Peygamber Efendimiz, büyük günahları saydığı bir hadisinde Allah'a şirk koşmak ve anne babaya isyan etmeyi zikrettikten sonra yalan söylemek ve yalan yere şahitlik yapmanın da büyük günah olduğunu vurgulamıştır. (Buhârî, Edeb, 6)

Bir Ayet Öğreniyorum

“Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz Allah katında çok çirkin bir davranıştır.”

(Saff, 61/3)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Sana inanan bir (din) kardeşine onu kandırarak yalan bir söz söylemen ne büyük bir ihanettir.”

(Ebû Dâvûd, Edeb, 71)

Hırsızlık Yapmak

Hırsızlık, başkasına ait bir malın, muhafaza edildiği yerden sahibinin rızası olmaksızın ve sahiplenmek kastıyla gizlice alınmasıdır. Allah Teâlâ hırsızlığı kesinlikle yasaklamıştır. Hırsızlık kişinin maneviyatını bozar. Hukuki boyutları ile cezayı gerektirir. Toplumsal birliği parçalar.

Eğer kişi, Allah'a olan iman ve inancını kaybetmeden yaptığı hatanın büyüklüğünü anlayarak Rabbinden af dilerse Allah'ın tövbe kapısı daima açıktır. Suç işleyen kişinin hem tövbe etmesi hem de gasp ettiği şeyi aynıyla sahibine geri verip helallik istemesi gerekir.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Ey iman edenler! Mallarınızı aranızda haksızlıkla yemeyin...”

(Nisâ, 4/29)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Her Müslüman’ın diğer Müslüman’a ırzı, malı ve kanı haramdır.”

(Müslim, Birr, 32)

Gösteriş Yapmak/Riya

Riya, kişinin Allah rızası için yapması gereken ibadetleri ve davranışları insanlara beğendirmek ve göstermek amacıyla yapmasıdır.

Örneğin insanlara gösteriş olsun diye iyilik yapmak, sevmediği birini seviyormuş gibi görünmeye çalışmak riyadır.

Yüce Allah namazlarında gösteriş yapanları kınar ve şöyle buyurur: *“Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki, onlar namazlarını ciddiye almazlar. Onlar gösteriş yapanlardır.”* (Maûn, 107/4-6)

Peygamber Efendimiz (sas) birisinin kendine bakmasından dolayı namazını güzelleştirmeyi gizli şirk olarak nitelendirmiştir. (İbn Mâce, Zühd, 21) Yani yanımızda biri var iken de yok iken de sadece Allah rızası gözetilmelidir.

İbadetler, başkalarına karşı kendini üstün gösterme, insanlar tarafından takdir görme, dünyalık elde etme gibi düşüncelerle yapılıyorsa bu amellerin Allah katında hiçbir değeri yoktur.

Riyadan korunabilmek için ihlas ve samimiyetle çalışmak gerekir. Kişinin amellerinin kabul olmasında niyet son derece önemlidir. Bu anlamda hadislerde herkesin niyetine göre yaptığı işin karşılığını göreceği bildirilmiştir. (Buhârî, Bedü'l-vahy, 1)

Bir Ayet Öğreniyorum

“Bunlar, mallarını insanlara gösteriş için harcayan, Allah’a ve ahiret gününe de inanmayan kimselerdir. Şeytan kimin arkadaşı olursa, o ne kötü arkadaştır.”

(Nisâ, 4/38)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Din samimiyettir...”

(Müslim, İmân, 95)

Zina

Zina, aralarında evlilik bağı olmayan erkek ve kadın arasındaki cinsel ilişki anlamına gelir. Zina, neslin bozulması, soyun karışması ve daha pek çok zararlara sebebiyet verir.

Dinimiz ayrıca sapkın ilişkileri de yasaklamıştır. Bütün bunlar, insan fıtratını koruma ve nikâhla cinsel hayatı sürdürme, sapkınlıkları önleme olarak değerlendirilmelidir.

Yüce Allah, zina ve benzeri büyük günahları işleyip tövbe etmeyenler için ağır bir ceza olduğunu söylemiş ve şöyle buyurmuştur: *“Onlar, Allah ile beraber başka bir ilaha kulluk etmeyen, haksız yere, Allah’ın haram kıldığı cana kıymayan ve zina etmeyen kimselerdir. Kim bunları yaparsa ağır azaba uğrar. Kıyamet günü onun azabı kat kat artırılır ve horlanmış olarak orada ebedî kalır.”* (Furkân, 25/68-69)

Beden, Yüce Allah tarafından insana verilmiş bir emanettir. Kişi, Allah’ın kendisine emanet ettiği bedeni, O’nun belirlediği kurallara göre kullanmadığı takdirde hem dünyada hem de ahirette sorumlu olacaktır.

İslam, sağlam birey, sağlam toplum inşa etmeyi amaçlar; cinsel ihtiyaç, istek ve arzuların giderilme yolunun evlilik olduğunu bildirir. Bu sebeptendir ki İslam, sadece zinayı yasaklamakla yetinmez; aynı zamanda zinaya götüren sebepleri de ortadan kaldırır, kadın erkek ilişkilerinde aşırılıklardan sakındırır.

Ayrıca kişiye ahlaki olgunluk ve şahsi sorumluluk yükler ve cinsel hayatla ilgili eşler arası birtakım hak ve görevlerden söz ederek aile hayatını koruyup iyileştirir.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Zinaya yaklaşmayın. Çünkü o, son derece çirkin bir iştir ve çok kötü bir yoldur.”

(İsrâ, 17/32)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Kim bana dili ile edep yerini korumayı garanti ederse, ben de ona cenneti garanti ederim.”

(Buhârî, Rikâk, 23)

Bağımlılık

Bağımlılık, bir kişinin kullandığı madde veya yaptığı bir eylem üzerinde kontrolünü kaybetmesi ve onusuz bir hayat süremez hâle gelmesidir. Bağımlılık denilince çoğunlukla aklımıza alkol, uyuşturucu, sigara ve uçucu maddeler gelir. Bunların yanında kumar, teknoloji ve alışveriş gibi davranışsal bağımlılıklar da vardır.

Alkol Bağımlılığı: İnsan sağlığını olumsuz etkiler, insanın aklını işlevsiz bırakır ve insanları birbirine düşman eder. Aralarına kin ve nefret sokar; aile hayatını felce uğratar. Diğer taraftan kişinin Rabbine yakın olmasını ve O'na karşı görevlerini yerine getirmesini engeller. Hadislerde sarhoşluk veren bütün maddelerin içilmesi yasaklanmıştır.

Dijital Bağımlılık: Dijital bağımlılık kavramı ise son dönemlerde ortaya çıkmıştır. Teknolojinin sayısız faydalarının yanında olumsuz etkileri de olabilmektedir. Televizyon, internet, cep telefonu ve bilgisayar gibi teknolojik ürünlerle gereğinden fazla meşgul olmak, başka işleri aksatmak, bütün zamanı onlarla geçirmek bağımlılık belirtisidir.

Kumar: Aynı şekilde zararları bitmeyecek kötü bir iştir. Kumarda kazanma umudu, insanın çalışmasına, üretmesine engel olur. Kumardan elde edilen kazanç helâl değildir. Sevgili Peygamberimiz kişinin emeği ile helal yollardan rızkını kazanmasına, alın terinin önemine vurgu yapmıştır. O şöyle buyurur: “*Hiç kimse elinin emeğinden daha hayırlı bir şey yememiştir...*” (Buhârî, Büyû’, 15)

Sonuç olarak bağımlılıklar, fert, aile, toplum ve ekonomik alanda yıkıcı etkilere sebep olur. Bağımlılığa giden süreçleri takip etmek ve erken dönemde tedaviye başvurmak son derece önemlidir.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Ey iman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar, fal okları şeytan işi, iğrenç şeylerden ibarettir. Bunlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz.”

(Mâide, 5/90)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Allah’a ve ahiret gününe inanan asla içki içilen sofrada oturmasın!”

(İbn Hanbel, 1/20)

Rüşvet Almak ve Vermek

Rüşvet, yaptırılmak istenen bir işte yasa dışı kolaylık ve çabukluk sağlanması veya hak edilmeyen şeyin elde edilmesi için bir kimseye sağlanan menfaattir. Rüşvet haramdır.

Rüşveti veren kişi hak etmediği bir menfaat elde eder. Alan kimse ise görevini kötüye kullanmış olur. Rüşvet, Allah Resûlünün teşvik ettiği helal kazanç ilkelerine aykırıdır.

Rüşvet bazen hediye adı altında verilir. Böylece veren ve alan arasında karşılıklı menfaate dayanan bir ilişki başlar. Haram yollardan elde edilen kazancın hiçbir yararı yoktur. Rüşvet ile hediye arasında fark vardır. Hediye, yalnızca sevgi ve iyi niyetten kaynaklanmalıdır. Karşılığında bir menfaat beklemeden sunulmalıdır. Aksi takdirde bu “hediyeleşme” dinimizce yasaklanan rüşvet kapsamına girer.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Aranızda birbirinizin mallarını haksız yere yemeyin. İnsanların mallarından bir kısmını bile bile, günaha girerek yemek için onları yetkililere (rüşvet olarak) vermeyin.”

(Bakara, 2/188)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Allah’ın laneti, rüşvet verenin ve rüşvet alanın üzerinedir.”

(İbn Mâce, Ahkâm, 2)

**AHLAKİ
GÖREV VE
SORUMLULUKLARIMIZ**

Allah'a Karşı Görev ve Sorumluluklarımız

Allah, insana sayısız nimetler vermiştir. Kulun da Rabbini sevmesi, hiçbir şeyi O'na ortak koşmaması, O'na saygı duyup şükretmesi ve O'na karşı takvalı olması gerekir.

Takva ise dinin emir ve tavsiyelerine uyma, haram ve günahlardan kaçınma hususunda gösterilen titizlik demektir. Allah'a karşı saygı ve sorumluluk duyma hassasiyetidir.

İnsanın Allah'a karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirebilmesi, ancak Kur'an'a uygun bir hayat yaşaması ile olur. Bu konuda bizler için en güzel örnek, Peygamber Efendimizdir (sas).

Kur'an-ı Kerim'de Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: *“Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.”* (Zâriyât, 51/56)

Allah'a karşı görev ve sorumluluklarımızın bazıları şunlardır:

- ▶ Allah'ın varlığına ve birliğine inanmak.
- ▶ İbadet vazifelerini yerine getirmek.
- ▶ Allah'ın emirlerine uygun hareket edip yasakladığı şeylerden sakınmak.
- ▶ Allah sevgisini her şeyden üstün tutmak.
- ▶ Her işte Allah'ı hatırlamak, O'nu zikretmek, işlerini O'nun rızasına göre yapmak.
- ▶ Verdiği nimetlere şükretmek.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Âdemoğulları! Size ‘Şeytana kulluk etmeyin, o sizin için apaçık bir düşmandır; bana kulluk edin, doğru yol budur.’ dememiş miydim?”

(Yâsîn, 36/60-61)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Nerede olursan ol, Allah’a karşı sorumluluğunun bilincinde ol!..”

(Tirmizî, Birr, 55)

Peygamberlerimize Karşı Görev ve Sorumluluklarımız

Peygamberler, insanlığa Allah'ın mesajlarını ileten, açıklayıp öğreten, güzel ahlaklarıyla bizlere doğru yolu gösteren rehberlerdir. Onlar, Allah'ın verdiği peygamberlik görevini en güzel şekilde yapmışlardır.

İlk peygamber Hz. Âdem (as), son peygamber Hz. Muhammed'dir (sas) ve biz Müslümanlar bütün peygamberlere inanırız. Hepsini sever, saygıyla anar ve onlar için dua ederiz.

Peygamberlere karşı görev ve sorumluluklarımızın bazıları şunlardır:

- Peygamberlerin Allah tarafından seçilen elçiler olduğuna inanmak.
- Allah tarafından onlara tebliğ edilen esasları dinlemek ve onlara itaat etmek.
- Peygamberleri ayırmadan, hepsine sevgi ve saygı göstermek.
- Peygamberler insanlara Allah'ın mesajlarını iletip açıklayan, rehberlik eden kişiler olduğu için onların yolunu takip etmek.
- Peygamberleri tanımak ve onların davranışlarını kendimize örnek almak.

Allah, Kur'an'da peygamberlerinden örnekler verir ve onları örnek almamızı ister. Örnek alabilmemiz için peygamberleri iyi tanımamız, hayatlarını iyi bilmemiz gerekir.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Muhammed yalnızca bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçti.”

(Âl-i İmrân, 3/144)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Hiçbir peygamber yoktur ki, insanların inanmaları için kendisine mucizeler verilmiş olmasın. Bana verilen ise Allah’ın vahyettiği Kur’an-ı Kerim’dir. Bu sayede ben kıyamet günü ümmeti en çok olan peygamber olacağımı ümit ediyorum.”

(Buhârî, İ’tisâm, 1)

Kendimize Karşı Görev ve Sorumluluklarımız

Kulluk görevimiz, kendimize karşı sorumluluklarımızı da kapsamaktadır. Allah'ın bizlere emanet olarak verdiği bedenimizi korumak aynı zamanda dinimizin bizlere bir emridir.

Kendimize karşı görev ve sorumluluklarımızın bazıları şunlardır:

- Akıl, ruh ve beden sağlığını korumak.
- Temiz ve helal yiyecekler ile beslenmek.
- Beden ve kıyafet temizliğine dikkat etmek.
- Ehl-i sünnet inancına uygun olarak doğru ve sağlam inançları benimsemek ve batıl inanç ve hurafelerden uzak durmak.
- Bedene, akla ve ruha zarar veren içki, kumar, uyuşturucu vb. kötü alışkanlıklardan uzak durmak.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Mümin olarak, erkek veya kadın, her kim salih ameller işlerse, işte onlar cennete girerler ve zerre kadar haksızlığa uğratılmazlar.”

(Nisâ, 4/124)

Bir Hadis Öğreniyorum

“İçinizden İslam’ı güzelce yaşayan kimseye, yapacağı her bir iyiliğe karşılık on mislinden yedi yüz katına kadar sevap yazılır; yapacağı her bir kötülüğe ise ancak bir misli yazılır.”

(Buhârî, İmân, 31)

Ailemize Karşı Görev ve Sorumluluklarımız

Aile, toplumun en küçük birimidir ve evlilik bağı ile kurulur. Nikâh ile birlikte, kadın ve erkek bazı haklara sahip olur ve bazı sorumluluklar yüklenir.

Görevlerinin bilincinde olan eşler, birbirlerini sever, değer verir ve birbirlerine saygı gösterirler. Bu sevgi ve saygı ailenin diğer bireylerine de yansır ve ailenin bütün üyeleri birbirine maddi ve manevi olarak destek olur, birbirleriyle yardımlaşırlar. Allah'ın rızasını kazanmak için el ele verirler.

Aile fertlerinin birbirlerine karşı görev ve sorumluluklarından bazıları şunlardır:

- Birbirlerine karşı sevgi ve saygı duymak.
- Birbirlerine karşı affedici ve şefkatli olmak.
- Sorumluluklarını yerine getirmek.
- Helal kazanç sağlamak.
- Dinî yaşantıya dikkat etmek.
- Birbirlerine karşı nazik olmak.
- İffetini muhafaza etmek.
- Birbirlerinin sırlarını korumak.
- Evin düzen ve idaresinde adil olmak.
- Harcamalarında tutumlu olmak.

Anne-babanın çocuklarına karşı görev ve sorumluluklarından bazıları şunlardır:

- ▶ Güzel isim vermek.
- ▶ Sevgi göstermek.
- ▶ İyi terbiye vermek.
- ▶ Helal yedirmek.
- ▶ Dinî bilgi vermek veya almasını sağlamak.
- ▶ Eğitimi sağlamak.
- ▶ İbadetlere alıştırmak.
- ▶ Çocuklar arasında adaletli olmak.
- ▶ Hata yaptığında tatlı dille uyarmak.
- ▶ Evlilik çağına geldiğinde güzel bir yuva kurmasına yardımcı olmak.

Hız. Peygamber (sas), ister kız ister erkek olsun çocuklar arasında adaletsizlik yapılmasını kesinlikle reddeder ve şöyle buyurur: “Allah’tan korkun ve evlâtlarınız arasında âdil olun!” (Buhârî, Hibe, 13)

Çocukların anne babasına karşı görev ve sorumluluklarından bazıları şunlardır:

- ▶ İyilikte bulunmak.
- ▶ İhtiyaç olduğunda bakımlarını üstlenmek.
- ▶ İncitmemek.
- ▶ Güler yüzlü olmak.
- ▶ Allah’a itaatsizlik olmadıkça emirlerini yerine getirmek.
- ▶ Onları memnun etmek ve onlar için dua etmek.

Bir Ayet Öğreniyorum

“O, sudan bir insan yaratıp ondan soy sop ve hısımlık meydana getirendir. Rabbin her şeye hakkıyla gücü yetendir.”

(Furkân, 25/54)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Sizin en hayırlınız, ailesine karşı en hayırlı olanınızdır. Ben de aileme karşı en hayırlı olanınızım!...”

(İbn Mâce, Nikâh, 50)

Akraba ve Sosyal Çevremize Karşı Görev ve Sorumluluklarımız

Yüce Rabbimiz birçok ayette akrabaya hakkını vermeyi, akrabaya yardım ve iyilik etmeyi, akrabalık haklarını korumayı ve akrabalık bağlarını kesmemeyi emretmektedir.

Akrabalar arası ilişkiler, sevgi, saygı ve ziyaret gibi hususlarla birlikte sosyal hayatın her alanında karşılıklı yardımlaşmayı da gerektirir. İyilik yapma konusunda öncelikli kimseler, önce çekirdek ailemiz, sonra da akrabalarımızdır.

Hem zekât ve sadaka verirken hem de genel anlamıyla ihtiyaç sahiplerine yardım elimizi uzatırken en yakınlarımızdan başlarmamız gerekir.

Fakir bir kişiye yaptığımız yardım tek bir sadaka sayılırken, ihtiyaç sahibi akrabamıza yaptığımız yardım iki sadaka yerine geçer. Çünkü bunda hem fakire hem de akrabaya iyilik sevabı vardır. (Nesâî, Zekât, 82)

Sıla-i rahim yapmak, akrabalarımıza karşı görev ve sorumluluklarımızı yerine getirmektir.

Akrabalara karşı görev ve sorumluluklarımızın bazıları şunlardır:

- ▶ Kan bağı ve evlenme yoluyla oluşan akrabalık bağlarını sürdürmek.
- ▶ Akrabaların haklarını gözetmek.
- ▶ Sevgi-saygı göstermek ve ziyaret etmek.
- ▶ İyilik ve yardımda bulunmak.
- ▶ Eziyet etmemek.
- ▶ Sevinç ve hüznlerini paylaşmak.
- ▶ Hediyeleşmek.
- ▶ Çeşitli vesilelerle hâllerini hatırlarını sormak.

İnsanlar arasında ilişkilerin sağlıklı bir şekilde devam etmesi için uyulması gereken çeşitli davranış kuralları vardır. Yardımlaşma, selamlaşma, güler yüzlü olma, iyiliği tavsiye, kötülükten men etme, bülöklere saygı, küçüklere sevgi, insanların canına, malına ve iffetlerine zarar verecek davranışlardan kaçınma gibi eylemler bu davranışlardan bazılarıdır.

Kişinin yakın çevresini oluşturan komşularıyla ilişkilerine de özen göstermesi gerekir. Allah'a ve ahiret gününe iman eden kişi, komşusuna eziyet etmemeli, aksine onunla iyi ilişkiler kurmalıdır.

Komşularımızla selamlaşmak ve hediyeleşmek; onların hakkına saygılı olmak, hastalık, cenaze ve düğün gibi vesilelerle onları ziyaret etmek, sevinç ve üzüntülerini paylaşmak; onlara hiçbir şekilde rahatsızlık vermemek vb. durumlar onlara karşı görev ve sorumluluklarımızdandır.

Bir Ayet Öğreniyorum

“ ...Anne babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yakın arkadaş'a, yolcuya, ellerinizin altında bulunanlara iyi davranın...”

(Nisâ, 4/36)

Bir Hadis Öğreniyorum

“...Kim Allah’a ve ahiret gününe inanıyorsa, akraba ile irtibatını sürdürsün...”

(Buhârî, Edeb, 85)

Çevreye Karşı Görev ve Sorumluluklarımız

En küçüğünden en büyüğüne kadar evrendeki bütün varlıklar değerlidir. Allah, doğayı yaratmış ve insana emanet etmiştir. İnsan, doğaya karşı bu bilinçle davranmak durumundadır. Çünkü o bilir ki, her şey Allah'a aittir. Hava, toprak ve su gibi doğal kaynaklar yalnız insanın değil yeryüzündeki bütün canlıların ortak malıdır.

Çevreyi geliştirip güzelleştirmek, temiz tutmak, çevre sağlığını korumak ve çevrenin kirlenmesini önlemek için sorumluluk hissetmek her Müslüman'ın görevidir.

İnsan hayatında toprak kadar değerli başka bir varlık da sudur. Ölü toprağın canlanması, yemyeşil olması, hayvanların ve insanların su ihtiyacını karşılayabilmesi için gökten tertemiz suyu indiren Allah'tır.

Hız. Peygamber (sas) havanın temizliğine de önem vermiştir. Ağaç dikme ve yeşillendirme faaliyetlerinde bulunmak kadar onları korumak ve sahiplenmek de sünnettir. Peygamberimiz (sas), ağaçların gereksiz yere kesilmesini ve bitkilere zarar verilmesini yasaklamıştır.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Çardaklı ve çardaksız (üzüm) bahçeleri, ürünleri çeşit çeşit hurmaları, ekinleri, birbirine benzer ve benzemez biçimde zeytin ve narları yaratan O’dur. Her biri meyve verdiği zaman meyvesinden yiyin. Hasat günü de hakkını (zekât ve sadakasını) verin, fakat israf etmeyin; çünkü Allah israf edenleri sevmez.”

(En’âm, 6/141)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Birinizin elinde bir hurma fidanı varken kıyamet kopmaya başlasa, kıyamet kopmadan önce ekmeye gücü yetiyorsa o zaman o fidanı derhâl diksin!”

(Buhârî, Edebu’l-müfred, 479)

Devlete Karşı Görev ve Sorumluluklarımız

Devlet, sınırları belli bir toprak parçası üzerinde yaşayan insanların, düzenli olarak yaşayabildikleri siyasi ve hukuki bir teşkilattır (kurulustur).

Devlet, savunma, iç güvenlik, adalet, sağılık, eğitim, uluslararası ilişkiler gibi alanlarda hizmet vermektedir.

Devlet, ülkenin sahip olduğı imkânların dağıtımında adaleti gözetir, iktisadi büyüme ve gelişmeyi sağılar.

Devletin millete karşı; milletin can ve mal güvenliğini sağılamak, eğitim, sağılık, barınma, yol, su vs. ihtiyaçlarını karşılamak, ülkenin kalkınması ve huzuru için gerekli tedbirleri almak gibi görev ve sorumlulukları vardır.

Devlet, görevlerini yerine getirebilmek için bazı hizmetleri halktan vergi alarak yapar. Bu sebeple, vergi vermek, toplum için yapılacak hizmetlere destek olmak ve devlet malını korumak önemli bir vatandaşlık görevidir. Ayrıca vatandaşların, kanunlara uymak, kamu malına zarar vermemek gibi görev ve sorumlulukları da vardır.

Sonuç olarak, yönetici ve yönetilen, toplumsal düzenin tesisinde iki önemli unsurdur. Ahenkli bir düzenin sağılanmasında hem devletin hem de vatandaşın sorumluluğı vardır. Devlet üstlendiğı görevi bir emanet olarak kabul edecek ve bu emanetin hakkını verebilmek için çalışacaktır.

Bir Ayet Öğreniyorum

**“Ey iman edenler! Allah’a itaat edin.
Peygamber’e ve sizden olan idarecilere de itaat edin.”**

(Nisâ, 4/59)

Bir Hadis Öğreniyorum

**“Hepiniz sorumlusunuz ve hepiniz yönettiklerinizden
mesulsünüz. Devlet başkanı bir sorumludur ve yönet-
tiklerinden mesuldür.”**

(Buhârî, İstikrâz, 20)

Mesleki Görev ve Sorumluluklarımız

Rızkı veren Allah'tır; onu elde etmek için çalışmak ise insanın görevidir. İslam'a göre emek, helal kazanç ve alın teri kutsaldır, mübarektir.

Peygamberlerden her biri yaşadığı memleketin şartlarına ve imkânlarına göre birer meslek sahibiydiler.

Hz. İdris terzilikle,

Hz. Nuh ve Hz. Zekeriya Peygamberler marangozlukla,

Hz. İbrâhim, Hz. Hûd ve Hz. Salih Peygamberler ticaretle,

Hz. Eyyûb çiftçilikle,

Hz. Dâvûd ise demircilik ve zırh yapımıyla meşgul olarak kimseye yük olmadan rızkını kazanmanın en güzel örnekleri olmuşlardır.

Müminler rızıklarını helal yollardan kazanmalı, emek ve alın terinin değerini bilmelidirler. Ürettiklerini dürüstlük ve en iyi şekilde üretip ticaretini de doğrulukla yapmalıdırlar.

Meslek sahibi kişilerin, işlerini hile, aldatma ve sahtekârlık yapmadan, doğru ve dürüst bir şekilde yapması gerekir. Böylece helal bir yolla kazanç sağlamış olur. Böyle davranan kişi Allah'ın sevgisini kazanmış olur.

Rızkımızı kazanmak için yapılan her türlü helal iş, Allah'ı hoşnut etmektedir. Bununla beraber bir Müslüman'ın, geçimini sağlamaya çalışırken ibadetlerini terk etmemesi gerekir.

Yüce Rabbimiz şöyle buyurmuştur: “Onlar ne ticaret ne de alışverişin kendilerini Allah’ı anmaktan, namaz kılmaktan ve zekât vermekten alıkoymadığı insanlardır. Onlar, kalplerin ve gözlerin allak bullak olduğu bir günden korkarlar.” (Nûr, 24/37)

Mesleki görev ve sorumluluklarımızın bazıları şunlardır:

- ▶ Kişinin işini doğru yapması.
- ▶ İşinde hile yapmaması.
- ▶ Görevini kötüye kullanmaması.
- ▶ Başkalarının hakkına girmemesi.
- ▶ İyi ve düzgün mal üretmesi.
- ▶ İşçinin emeğinin hakkını hemen vermesi.

Bir Ayet Öğreniyorum

“İnsan ancak çabasının sonucunu elde eder. Ve çabasının karşılığı ileride mutlaka görülecektir.”

(Necm, 53/39-40)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Bakmakla yükümlü olduğu kimseleri ihmal etmesi, kişiye günah olarak yeter.”

(Ebû Dâvûd, Zekât, 45)

**ADAB-I
MUAŞERET
(GÖRGÜ KURALLARI)**

Yeme İçme Adabı

Kur'an-ı Kerim'de, gıdalardan "helal ve temiz" olanlarının tüketilmesi emredilmiştir. Hz. Peygamber (sas) de yiyeceklerin helal ve temiz olmasına vurgu yapmıştır. Yiyeceğin helal olması, öncelikle helal yol ile elde edilmesine ve dinimizce yenmesi yasaklanmamış gıdalardan olmasına bağlıdır.

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: *"Ey iman edenler! Size verdiğimiz rızıkların temiz olanlarından yiyin ve Allah'a şükredin; eğer O'na kulluk ediyorsanız."* (Bakara, 2/172)

Yeme içme adaplarından bazıları şunlardır:

- ▶ Yemekten önce ellerini yıkamak.
- ▶ Yemeğe başlamadan önce besmele çekmek.
- ▶ Su/meşrubat içerken besmele çekerek üç yudumda içmek.
- ▶ Besmele çekmek unutulursa hatırlandığı yerde "Bismillâhi fî evvelihî ve âhirihi (Başında da sonunda da Allah'ın adıyla)" demek.
- ▶ Sağ elle yiyip içmek.
- ▶ Kendi önünden yemek.
- ▶ Yemeği ölçülü yemek, yemekte israf etmemek.
- ▶ Ayakta değil, oturarak yiyip içmek.
- ▶ Yemek yerken lokmaları iyice çiğnemek.
- ▶ Hazırlanan yemeği beğenmemezlik etmemek, kötü bir söz söylememek.
- ▶ Yemeği/içeceği hazırlayan ve sunan kimseye teşekkür etmek.
- ▶ Soğan ve sarımsak gibi kokusu insanları rahatsız eden yiyecekleri yedikten sonra insanların toplu hâlde bulunduğu yerlere gitmemek.
- ▶ Su/meşrubatın içinde bulunduğu kaba üflememek.
- ▶ Sofrada oturan başkaları varsa onların da yemeğini bitirmesini bekleyip öyle sofradan kalkmak.
- ▶ Yemekten sonra "Elhamdülillâh" diyerek Allah'a şükretmek ve yemek duası yapmak.
- ▶ Yemekten sonra ellerini ve ağzını yıkamak.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Allah’ın size verdiği helal ve temiz rızıklardan yiyecek ve iman etmiş olduğunuz Allah’ın yasaklarından sakının.”

(Mâide, 5/88)

Bir Hadis Öğreniyorum

“İnsanoğlu midesinden daha kötü bir kap doldurmamıştır. İnsanoğluna kendisini ayakta tutacak birkaç lokma yeterlidir. Şayet bu miktardan fazla yiyecek ise (midesini üç kısma ayırsın.) Üçte birini yemek, üçte birini içmek ve üçte birini de nefes almak için ayırsın.”

(Tirmizî, Zühhd, 47)

Konuşma (Sohbet) Adabı

Dinimiz bizleri güzel konuşmaya teşvik eder ve sözün kötü ol-
nından kaçınmamızı ister. Güzel konuşma ise yerinde, kibar ve say-
gılı bir şekilde olur. İster dil ile ister işaretler ile konuşalım her du-
rumda, karşımızdaki kişi ile iletişimimizde saygılı ve kibar olmalıyız.

Sevgili Peygamberimiz (sas) bu konuda bizlere en güzel örnek-
tir. Peygamber Efendimiz hızlı konuşmaz, kelimeleri tane tane te-
laffuz ederdi. (Tirmizî, Menâkıb, 9)

Konuşma adaplarından bazıları şunlardır:

- Nazik bir üslup kullanmak.
- Bağırıp çağırarak konuşmamak.
- İster işaretle ister sesle olsun güzel ve olumlu sözler söylemek.
- Tebessüm etmek.
- Karşısındakini dinlemek ve sözünü kesmemek.
- Lüzumsuz ve çok konuşmamak.
- İnsanların kalplerini kırmamak.
- Kibirli ve başkalarını aşağılayan şekilde konuşmamak.
- İnsanların anlayacağı şekilde akıl seviyelerine uygun konuşmak.
- Kalabalık bir ortamda bir konu görüşülüyorsa ilk söz hakkını, ortamdaki yaşça en büyüğe bırakmak.
- Kalabalık bir ortamda özel konuşmalar yapmamak.
- Susmasını bilmek.
- Yalan söylememek.
- Gıybet etmemek ve yapılan gıybetten uzak durmak.
- Çirkin sözlerden sakınmak; edebe aykırı, küfür ve hakaret içerikli konuşmamak.
- Lanet ve beddua etmemek.
- Tartışmayı terk etmek.
- Bilmediği hususlarda kesin bilgisi varmış gibi konuşmamak.

Bir Ayet Öğreniyorum

**“Kullarıma söyle, sözün en güzelini söyleyinler.
Sonra şeytan aralarını bozar. Çünkü şeytan, insanın
apaçık düşmanıdır.”**

(İsrâ, 17/53)

Bir Hadis Öğreniyorum

**Hiz. Hüseyin (ra) anlatıyor: “Babama (Hz. Ali’ye)
Resûlullah’ın dost ve arkadaşlarıyla olan münasebetlerini
sordum. O da şöyle cevap verdi: ‘Resûlullah (sas) her zaman
güler yüzlü, yumuşak huylu ve nazikti. Asla görgüsüz, katı
kalpli, bağırıp çağırın, çirkin sözlü, kusur bulan ve cimri
bir kimse değildi...”**

(Tirmizî, Şemâil, 160)

Uyku Adabı

İnsanın temel ihtiyaçlarından olan uyku, Allah'ın bizlere verdiği bir nimettir. Çünkü Allah, gündüzü aydınlık, geceyi de dinlenme zamanı olarak yaratmıştır.

Uyku zamanı, ibadetlerimize engel olmayacak şekilde ayarlanmalıdır. Hz. Peygamber (sas), yatsıdan önce uyumayı ve yatsı sonrasında da oturup konuşmayı hoş karşılamazdı. (Buhârî, Mevâkı-tü's-salât, 13)

Bir sahabi Resûlullah'ın (sas) kendisine şöyle tavsiyede bulunduğunu anlatır: *“Yatağına gideceğin zaman önce namaz abdesti gibi abdest al, sonra sağ tarafın üzerine yat ve şöyle de: ‘Allah’ım! Yüzümü sana teslim ettim, işimi sana havale ettim, sırtımı sana dayadım. Senden rahmetini diler, azabından korkarım. Senden ancak sana sığınırım. Allah’ım! İndirdiğin kitaba inandım, gönderdiğin peygambere inandım.’ Eğer gece ölürsen İslam fitratı üzere can vermiş olursun. Bu duanın sözlerini yatmadan önce son sözün yap.”* (Buhârî, Vudû, 75)

Uyku adaplarından bazıları şunlardır:

- ▶ Sabah namazına kalkabilmek için yatsı namazından sonra vakitlice uyumak.
- ▶ Yatağa abdestli girmek.
- ▶ Yüzüstü yatmamak.
- ▶ Zorunlu bir durum olmadığı müddetçe ayaklarını kibleye doğru uzatmamak.
- ▶ Sağ elini başının altına koyarak kibleye doğru ve sağ tarafına dönüp yatmak.
- ▶ Uyumadan önce dua etmek; ellerini birleştirerek avucuna üfleyip İhlas-Felak-Nas surelerini okumak ve ardından bütün vücudu sıvazlamak, bunu üç defa tekrarlamak.
- ▶ İhtiyaçtan fazla uyumamak.
- ▶ Tok yatmamak.
- ▶ Uyuduktan bir müddet sonra teheccüd namazını kılmak için kalkmak.
- ▶ Uyanınca Allah'a hamdedip dua etmek.
- ▶ Kötü rüya görüp uyandığında Allah'a sığınmak ve bu rüyayı kimseye söylememek.
- ▶ İhtiyaç duyuyorsa gündüz öğle uykusu (kaylûle) yapmak.
- ▶ Kerahet vakitlerinde uyumamak.

Kerahet vakitleri şunlardır:

- ▶ Güneş doğarken.
- ▶ Güneş tam tepedeyken.
- ▶ Güneş batarken.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Gece olsun gündüz olsun, uyumanız ve Allah’ın lüt-fundan (nasibinizi) aramanız da O’nun (varlığının) delillerindendir...”

(Rûm, 30/23)

Bir Hadis Öğreniyorum

Resûlullah yatacağımız zaman, “Ya Rabbi! Senin adınla yatar ve senin adınla kalkarım. Eğer canımı alırsan ona rahmet et. Eğer onu serbest bırakırsan salih kullarını nasıl koruyorsan onu da öyle koru.” diye dua etmemizi istemişti.”

(Tirmizî, Deavât, 20)

Oturma Adabı

Müslüman her hâli ile edebe uygun davranmalı; oturuş kalkışında, hâl ve hareketlerinde zarafet sahibi olmalıdır. Peygamber Efendimiz (sas) edebe uygun olan oturma şeklini bize göstermiştir. O (sas), özellikle topluluk içindeyken oturma adabına daha çok önem vermiştir.

Peygamberimiz bir topluluğa giriş yaptığında kimseyi rahatsız etmemeye özen gösterir, orada boş kalan yere oturur ve sahabeye de bunu tavsiye ederdi.

Peygamberimiz, birlikte oturduğu kişilerin hâl ve hatırlarını sorardı. Yanına bir kişi geldiğinde, o kişinin kendisi kalkıp gidene kadar sabırla beklerdi. Sahabe-i kiram da Hz. Peygamber'in huzurunda boş konuşmaz; onun meclislerinde ilim, hayâ, emanet, sabır vb. ahlaki değerleri öğrenirlerdi. Birbirlerine seslerini yükseltmezler ve hiç kimsenin mahremiyetini konuşmazlardı. Peygamberimizin meclisinde herkes eşitti. Orada, yaşça büyük olanlara saygı gösterirler, küçüklere de merhamet ederlerdi. Toplantıdaki ihtiyaç sahiplerine konuşma sırasında öncelik tanırırlar, özellikle yabancı olanlara ayrı bir ilgi gösterirlerdi. (Tirmizî, Şemâil, 151)

Oturma adaplarından bazıları şunlardır:

- ▶ İnsanların yanına gelince oturmadan önce selam vermek.
- ▶ Otururken edepli oturmak.
- ▶ Kibirli ve meclistekileri rahatsız edecek oturuş şekline sakınmak.
- ▶ İzinlerini almadıkça iki kişinin arasına oturmamak.
- ▶ Kütüphaneye, sohbet, vaaz veya ders yapılan bir yere girildiğinde insanları rahatsız etmeden sessizce uygun bir yere oturmak.
- ▶ Otobüs, minibüs vb. toplu taşıma araçlarında da oturma adabına dikkat etmek; yaşlı, hasta ve çocuklu kimselere yer vermek, kimseyi rahatsız etmemek.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Ey iman edenler! Size, ‘Meclislerde yer açın.’ denildiği zaman açın ki, Allah da size genişlik versin. Size ‘Kalkın’, denildiği zaman da kalkın ki, Allah içinizden inananların ve kendilerine ilim verilenlerin derecelerini yükseltsin. Allah yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.”

(Mücâdele, 58/11)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Bir kişi, başkasını oturduğu yerinden kaldırıp oraya oturmasın, ancak aralarınızı biraz açın ve meclisi genişletin.”

(Müslim, Selâm, 28)

Selamlaşma Adabı

Selamlaşma, karşılıklı yapılan bir hayır duasıdır. Müslümanlardan biri, diğerine “Selâmun aleyküm/es-selâmu aleyküm” derse, “Selam sizin üzerinize olsun, Allah sizi her türlü kaza ve beladan korusun.” diye dua etmiş olur. Aynı şekilde selamı alan kişi de “aleyküm selâm” dediğinde karşısındaki kişiye hayır dua ederek karşılık vermiş olur. Rabbimiz, verilen selama en güzel şekilde karşılık vermeyi emretmiştir.

Müslümanlar birbirinin din kardeşidirler. Din kardeşlerinin yapması gerekenlerden biri de selamlaşmaktır. Nitekim Resûlullah (sas) selamlaşmanın, Müslüman’ın Müslüman üzerindeki haklarından biri olduğunu söylemiştir. (Müslim, Selâm, 5)

Sevgili Peygamberimiz (sas) şöyle buyurmuştur: “İman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız. Size yaptığınız zaman birbirinize olan sevginizi artıracak bir şey söyleyeyim mi? Aranızda selamı yayın.” (Müslim, İmân, 93)

Selamlaşma adaplarından bazıları şunlardır:

- Kalabalık bir ortama girerken ve ayrılırken selam vermek.
- Karşılaşan iki Müslüman’ın birbirini tanımasa da konuşmaya başlamadan önce selamlaşmaları.
- Selamlaşmada; küçük olanın büyüğe, bir vasıta üzerinde gidenin yürüyene, yürüyenin veya ayakta olanın oturana, sayı bakımından az olan topluluğun çok olana selam vermesi.
- Verilen selama daha iyisiyle karşılık vermek.
- Eve girerken içeride kimse olmasa bile “es-selâmü aleynâ ve alâ ibâdillâhi’s-sâlihîn” şeklinde selam vermek.
- Çocuklara da selam vermek.
- Selama hemen cevap vermek ve bunu mümkün olduğunca selam verene duyurmak/göstermek.

- Tuvalette ve hamamda selam vermemek.
- Günah bir işle meşgul olana selam vermemek.
- Kur'an okuyana, vaaz edene, ezan okuyana, namaz kılana, abdest alana ve yemek yiyene bu işler bitinceye kadar selam vermemek.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Ey iman edenler! Kendi evlerinizden başka evlere, geldiğinizi hissettirip (izin alıp) ev sahiplerine selam vermeden girmeyin...”

(Nûr, 24/27)

Bir Hadis Öğreniyorum

Bir adam Peygamber Efendimize: “Müslümanlıktaki hangi (davranış) amel daha hayırlıdır?” diye sordu.

Peygamberimiz: “Yemek yedirmen, tanıdığın ve tanımadığın herkese selam vermendir.” buyurdu.

(Buhârî, Îmân, 6)

Giyinme Adabı

Giyinmek, insanın temel ihtiyaçlarından biridir. İnsanların giysileri ve giyinme şekilleri, yaşadıkları bölgelere ve kültürlerine göre farklılık gösterir. Giyinmek, insanı, bedenine gelecek zararlardan koruduğu gibi mahrem yerlerinin örtünmesini de sağlar. Ayrıca insanlar, kılık kıyafetleri ile süslenirler.

Dinin özellikle vurguladığı bir elbise şekli ve modeli yoktur. Bu konuda belirleyici olan moda ve lüks tüketim değil; dinin giyinme ile ilgili genel ilkelerini de göz önünde bulundurarak kişiye yakışması ve uyumlu bir tercih yapmasıdır. Kişinin yaşına göre giyinmesi, kibire ve israfa düşmeden güzel elbiseler giyinmesi de uygundur. Bununla birlikte giyim masrafında israfa düşmek ve gösteriş yapmak günahtır.

Peygamber Efendimiz (sas), Müslümanların, özellikle giyim kuşamlarına dikkat etmelerini isterdi; sahabenin giyimi hususunda çok hassastı. Kıyafetleri dağınık bir şekilde dolaşan kişileri gördüğünde, kıyafetlerini düzeltmeleri için onları uyarırdı. (Ebû Dâvûd, Libâs, 14)

Peygamber Efendimiz, giyim kuşam konusunda aşırılıktan uzak durulmasını isterdi. Peygamberimiz içinde yaşadıkları coğrafyanın iklim şartlarına, âdet ve alışkanlıklarına uygun biçimde doğal, temiz ve sade elbiseler giyer ve ashabına da böyle giyinmelerini tavsiye ederdi.

Müslüman, yeni ve güzel kıyafetler giydiğinde kibirlenmek veya gösteriş yapmak yerine, Allah'ın ona verdiği bu nimetler için Allah'a şükretmelidir. Bu durumla alakalı Peygamberimiz (sas) şöyle buyurmuştur: *“Kalbinde zerre kadar kibir olan kimse cennete giremez.”* Bunun üzerine sahabe *“İnsan elbisesinin ve ayakkabısının güzel olmasını arzu eder.”* dedi. Peygamberimiz (sas): *“Allah güzeldir, güzeli sever. Kibir ise, hakkı kabul etmemek ve insanları hor görmektir.”* (Müslim, İman, 147)

Giyinirken dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise tesettürün sağlanmasıdır. Dinimiz, kadın ve erkek için tesettürde belirli ölçüler koymuştur. Buna göre erkekler bel ve diz kapağı arasını -eşi hariç- başka bir kimsenin yanında açamazlar.

Kadınlar ise namahrem erkeklerin yanında yüzleri ve elleri hariç bütün vücutlarını örtecek şekilde giyinmelidir; vücut hatlarını belli eden ince veya dar kıyafetler giymemelidir. Kadınlar saçlarını, boyunlarını kapatacak şekilde örtmelidirler.

Giyinme adablarından bazıları şunlardır:

- ▶ Dinin, tesettür konusundaki emirlerine riayet edecek şekilde giyinmek.
- ▶ Beden sağlığını koruyacak şekilde giyinmek.
- ▶ Yeni bir elbiseyi ilk kez giydiğinde dua etmek.
- ▶ Kıyafet tercihlerinde israftan kaçınmak.
- ▶ Kıyafetini kibir ve kendini üstün görme niyeti ile giymek.
- ▶ Kıyafetin temizliğine dikkat etmek.
- ▶ Bayramlarda, cuma günlerinde güzel elbiseler giymek.
- ▶ Erkeklerin ipek elbise giymemesi.
- ▶ Erkeklerin kadın, kadınların erkek kıyafeti giymemesi.
- ▶ Kendi yaşına yakışan şekilde ve uyumlu giyinmek.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Ey Âdemoğulları! Size mahrem yerlerinizi
örtecek giysi, süsleneceğiniz elbise yarattık.
Takva elbisesi, işte o daha hayırlıdır.
Bunlar Allah’ın ayetlerindendir.
Umulur ki düşünüp öğüt alırlar.”

(A'râf, 7/26)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Allah’ım, sana hamdolsun! Bunu bana sen giydirdin.
Senden bu elbisenin hayrını ve hayırda kullanılmasını
istiyorum. Onun şerrinden ve şerde kullanılmasından da
sana sığınıyorum.”

(Ebû Dâvûd, Libâs, 1)

Misafirlik Adabı

Dinimiz misafire ikram etmeye büyük bir önem vermektedir. Hz. Peygamber'e (sas) göre misafire ikram etmek, Müslüman olmanın bir gereğidir. Efendimiz hem davranışları hem de sözleri ile Müslümanları misafir ağırlamaya teşvik etmiştir.

Peygamber Efendimiz (sas) şöyle buyurmuştur: *“Kim Allah’a ve ahiret gününe inanıyorsa misafirini iyi ağırlasın. Bunun uygun süresi bir gün ve bir gecedir. Misafirlik (hakkı) üç gündür. Bundan sonra (misafire ikram) sadakadır. Misafirin de ev sahibini sıkıntıya sokacak kadar onun yanında kalması helal olmaz.”* (Buhârî, Edeb, 85)

Hz. Peygamber cennete götürecek ameller arasında “yemek yedirmeyi” de saymıştır. (Tirmizî, Birr, 53)

Misafir olan kişiler şu adaba dikkat eder:

- Gitmeden önce ev sahibine geleceğini haber vermek.
- Giderken, -maddi durumu el veriyorsa- küçük de olsa bir hediye ile gitmek.
- Ziyaret saatlerine dikkat etmek.
- Giyim kuşamına özen göstermek.
- Kapıyı çalarak ve izin isteyerek içeri girmek.
- İçeri girerken selam vermek.
- Ev sahibinden izinsiz evin diğer alanlarına girmemek.
- Yatılı misafir olunması durumunda ev sahibini sıkıntıya sokmamak ve misafirliği gereğinden fazla uzatmamak.
- Kendisini ağırlayan ev sahibine teşekkür etmek ve hayır duada bulunmak.
- Şehit yakını, yetim, fakir vb. kişileri ziyaret ederek gönüllerini almak.

Misafir ağırlayan kişiler şu adaba dikkat eder:

- Misafiri güler yüzle karşılamak, giyim kuşamına özen göstermek.
- Misafire ikramda bulunmak.
- Gösteriştten uzak durmak, ikramları samimi yapmak.
- Misafire ikramı sadece Allah rızasını kazanmak için yapmak.
- Evinde şehit yakını, gurbette yaşayanlar, ailesinden uzak talebeler, fakirler vb. ev sıcaklığını arayanları ağırlamak.
- Misafir evden ayrılacağı zaman kapıya kadar eşlik edip onu uğurlamak.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Ey iman edenler! Kendi evlerinizden başka evlere, geldiğinizi hissettirip (izin alıp) ev sahiplerine selam vermeden girmeyin. Bu davranış sizin için daha hayırlıdır. Düşünüp anlayasınız diye size böyle öğüt veriliyor. Eğer evde kimseyi bulamazsanız, size izin verilinceye kadar oraya girmeyin. Eğer size, ‘Geri dönün’ denirse hemen dönün. Çünkü bu sizin için daha nezih bir davranıştır. Allah, yaptıklarınızı hakkıyla bilendir.”

(Nûr, 24/27-28)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Allah’a ve ahiret gününe iman eden kişi misafirine ikram etsin...”

(Ebû Dâvûd, Edeb, 131)

Tuvalet Adabı

Tuvalet ihtiyacı, insanın en doğal ve zorunlu ihtiyacıdır. Dini-miz, bu doğal ihtiyacın giderilmesinde sağlık ve temizlik kural-larına riayet edilmesine özen göstermiş; bu konudaki kurallara dikkat edilmesini emretmiştir. Dolayısıyla insan vücudundan çı-kan necasetin (pisliğin) çevreye bulaşmamasına ve temiz alanlara taşınmamasına titizlik göstermek gerekir.

Tuvalet adaplarından bazıları şunlardır:

- ▶ Tuvalete girerken “Allâhümme innî eûzü bike mine’l-hubsi vel habâis” (Buhârî, Deavât, 15) duasını okumak, tuvalet-ten çıkınca “Elhamdülillâhillezî ezhebe annî’l eza ve âfânî” (İbn Mâce, Tahâret, 10) duasını okumak.
- ▶ Tuvalete sol ayakla girip sağ ayakla çıkmak.
- ▶ Tuvalete girerken elinde/üzerinde, Allah Teâlâ’nın ismi ve Kur’an-ı Kerim yazılı bir şey bulundurmamak.
- ▶ Tuvalet ihtiyacını giderirken Kâbe yönüne dönmemek ve kıbleyi arkaya almamak.
- ▶ Taharetlenme (temizlenme) esnasında su kullanmak ve sol elle taharet almak.
- ▶ Ayakta değil oturarak ihtiyacını gidermek; kıyafete ve be-dene idrar sıçratmamak.
- ▶ Tuvalette konuşmamak, Allah’ı zikretmemek, bir şey yiyip içmemek.
- ▶ Taharetlendikten sonra hemen giyinmek.
- ▶ Avret yerine ve necasete bakmamak, tuvalet sümkürme-mek, tükürmemek.
- ▶ Tuvaletten çıkınca elleri yıkamak.
- ▶ Mesire yerlerine, gölgeliklere, durgun sulara, hayvan ve haşerat yuvalarına abdest bozmamak.
- ▶ Banyo yapılan yere tuvaletini yapmamak.
- ▶ Tuvalet ihtiyacı sonrası hem beden temizliği hem de tuva-letin temiz bırakılması konusunda titiz davranmak.

Bir Ayet Öğreniyorum

“...Orada temizlenmeyi seven adamlar vardır. Allah da tertemiz olanları sever.”

(Tevbe, 9/108)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Lanetlenmeye neden olan şu üç şeyi yapmaktan sakının; su kaynaklarının çevresine, yol ortasına ve gölgelik yerlere abdest bozmaktan (sakının).”

(Ebû Dâvûd, Tahâret, 14)

Banyo Adabı

Temiz ve bakımlı olmak, kişinin hem kendisine hem de sosyal çevresine karşı saygısını gösterir.

Toplum içine kirli ve bakımsız bir hâlde çıkmak uygun değildir. Bu sebeple İslam insanın giyim kuşamına önem verdiği gibi kişinin beden temizliğine de önem vermektedir.

Bedenin arınması gereken kirlere temizlenmesinin yolu ise banyo yapmaktır. Dinimiz, diğer alanlarda olduğu gibi banyo konusunda da edep sınırlarının korunmasına önem vermektedir.

Banyo adablarından bazıları şunlardır:

- Sol ayakla banyoya girmek.
- Yıkanırken kimsenin göremeyeceği şekilde banyo kapısını kapatmak.
- Banyo yapmadan önce dişleri fırçalamak.
- Banyo yapmadan evvel kasık ve koltuk altı kıllarını temizlemek, tırnakları kesmek.
- Yıkanmadan önce gusle niyet etmek; ağza, burna üç defa su verip temizledikten sonra bütün bedeni yıkamak.
- Hamamda setr-i avrete riayet etmek, peştamal giymek.
- Suyu israf etmemek.
- Banyoda konuşmamak, Kur'an okumamak.
- Banyoda tuvaletini yapmamak.
- Banyoyu güzelce temizlemek; sabun, saç ve pis su artıklarını gidermek.

Bir Ayet Öğreniyorum

“...Eğer cünüp iseniz iyice yıkanarak temizlenin...”

(Mâide, 5/6)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Saçını ve bedenini her yedi günde bir yıkayarak banyo yapması, Allah’ın bütün Müslümanlar üzerindeki bir hakkıdır.”

(Buhârî, Cum’a, 12)

Yolculuk Adabı

Yolculuk yapmak, insanın ihtiyaçlarından biridir ve insan çeşitli sebeplerle yolculuklar yapmaktadır. Yolculuğa çıkmadan önce, yolculuk esnasında ve yolculuktan sonra yapılması gerekenleri Hz. Peygamber'in (sas) sünnetinden öğreniriz. O, evinden çıkarırken dışarıda yaşayabileceği olumsuz durumlardan korunmak için şöyle dua ederdi: *"Bismillah! Allah'ım! Ayağımın kaymasından veya kaydırılmasından, sapmaktan veya saptırmaktan, haksızlık etmekten veya haksızlığa uğramaktan, kaba/cahilce davranmaktan yahut davranılmaktan sana sığınırım."* (Ebû Dâvûd, Edeb, 111)

Hz. Peygamber (sas), yolculuğa dua ederek çıkar, yolculuk esnasında konakladığı yerde ve yolculuktan döndüğünde de Allah'a dua ederdi. Efendimiz, yolculuğa çıkmak üzere devesine binip yerleştiğinde üç defa tekbir getirir, ardından *"Allah'ım, bu yolculuğumuzda bize iyilik ve takva vermeni, hoşnut olacağın işler yapmamızı nasip etmeni dileriz. Allah'ım, yolculuğumuzu kolaylaştır, uzağı yakınlaştır! Allah'ım, seyahatimizde bizim sahibimiz, gerideki ailemizin ve malımızın vekili de sensin! Allah'ım, yolculuğun yorgunluk ve sıkıntısından, üzüntülü görünüşten, aile ve malımızın kötü hâllere düşmesinden sana sığınırım."* diye dua ederdi. (Yolculuktan) döndüğünde de bunları (tekrar) söyler ve *"Allah'a dönenler, tövbe edenler, Rabbimize kulluk edenler ve hamdedenleriz."* ilavesinde bulunurdu. (Müslim, Hac, 425)

Yolculuk adaplarından bazıları şunlardır:

- Evden çıkarken, bineğine bindiğinde ve yolculuktan döndüğünde dua etmek.
- Eğer birisi ile yolculuğa çıkarsa yol arkadaşına yardımcı olmak.
- Uzun bir süre ailesinden ayrı kalan kimsenin, evine gece vakti ansızın girmemesi ve ev halkını korkutmaması.
- Yolculuktan dönünce iki rekât namaz kılarak Allah'a şükretmek.

Bir Ayet Öğreniyorum

De ki: “Yeryüzünde dolaşın da Allah’ın başlangıçta yaratmayı nasıl yaptığına bakın...”

(Ankebût, 29/20)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Üç dua şüphesiz kabul edilir: Babanın duası, yolcunun duası, mazlumun duası.”

(Tirmizî, Birr, 7)

**MAHREMİYET
BİLİNCİ**

Mahremiyetin Anlamı ve Önemi

Mahremiyet, bir şeyin gizli olması (mahrem), insanın saygınlığı ve dokunulmazlığı, özel alan demektir. Her insanın dokunulmazlığı ve mahremiyeti vardır. Buna saygı göstermek ve hem kendinin hem de diğer insanların sınırlarını korumak gerekir.

Kişinin, özgürlük alanının korunmasını sağlayan mahremiyet hakkı; insanın bedeni, özel hayatı, ailesi vb. haklarıdır. Dinimiz bu hakların korunmasına önem vermiş ve mahremiyetin korunması ile ilgili bazı kurallar koymuştur. Bu kurallar insanı korumak için koyulmuştur. Onun hata yapmasını ve zarar görmesini engelleyen sınırlardır.

Allah Teâlâ'nın sevmediği ve kullarının uzak durmasını istediği davranışlardan birisi de "tecessüs"tür. Tecessüs; kişinin, başkalarının ayıplarını, kusurlarını, gizli ve özel hâllerini (mahremiyetlerini) araştırmasıdır.

Tecessüsün dinimizce yasaklanması, özel hayatın gizliliğini korumak için koyulan bir tedbirdir. Güzel ahlaka sahip olan bir Müslüman, din kardeşinin mahremiyetine saygı gösterir.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Ey iman edenler! Zannın çoğundan sakının; çünkü bazı zanlar günahtır. Gizlilikleri araştırmayın...”

(Hucurât, 49/12)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Zandan sakının. Şüphesiz ki zan, sözün en yalan olanıdır. Birbirinizin kusurlarına kulak vermeyin, araştırmayın; birbirinize haset etmeyin, sırt çevirmeyin, birbirinize buğzetmeyin. Ey Allah’ın kulları kardeş olunuz!”

(Müslim, Birr, 28)

Mahremiyet Eğitimi

Mahremiyet eğitimi, bireylerin psikolojik olarak, sağlıklı, huzurlu ve bilinçli bir şekilde büyümelerini sağlayarak, onları koruyan temel eğitimlerden biridir.

Çocuğa hayâ (utanma) duygusunu ve bedeninin dokunulmaz olduğunu öğretmek için mahremiyet eğitimi kullanılır. Her anne babanın, çocuklarının mahremiyet eğitimi konusunda bilinçli olmaları önemlidir.

Mahremiyet eğitimi ile çocuk kendisinin mahrem bölgelerinin (özel alanlarının) farkına varır.

Kendi özel alanını korur ve başkalarının özeline saygı duyar.

Mahremiyet eğitimi sınır çizmeyi öğretir.

Bu eğitim, kendimize ait özel alanlarımız olduğunu ifade eder.

Çocuk bu eğitim ile hem kendi alanını korumayı öğrenir hem de başkalarına saygı duyarak doğru davranmayı öğrenir.

Mahremiyet eğitimi nasıl verilmelidir?

- Çocuklara mahremiyet ile ilgili yapılacak olan konuşmalarda öncelikle güvenli ve sakin bir ortam tercih edilmelidir.
- Anne baba kendini rahat hissetmeli ve konuyu normal bir şekilde anlatmalıdır.
- Çocuğu korkutmamalı, yumuşak bir şekilde davranmalıdır.
- Konu sade bir şekilde anlatılmalıdır.
- Çocuklara, başkalarının onların özel bölgelerine dokunamayacağı anlatılmalıdır.
- Özel bölgelerin giysiyle kapatılması anlatılmalıdır.
- Mahremiyet eğitimi çocuğun yaşına, algısına ve gelişim düzeyine uygun olmalıdır.
- Mahremiyet eğitimi ile ilgili bilgiler paylaşılırken çocuğun ihtiyaç duyduğu zamanlar tercih edilmelidir.
- Mahremiyet eğitiminde anne-babalar çocuklarına rol model olmalıdır.

Bir Ayet Öğreniyorum

“...Sizden henüz bülüğ çağına ermemiş olanlar, günde üç defa; sabah namazından önce, öğleyin elbiselerinizi çıkardığınız vakit ve yatsı namazından sonra (yanınıza girecekleri zaman) sizden izin istesinler.

Bu üç vakit sizin soyunup dökündüğünüz vakitlerdir.

Bu vakitlerin dışında (izinsiz girme konusunda)

ne size ne onlara bir günah vardır.

Birbirinizin yanına girip çıkabilirsiniz...”

(Nûr, 24/58)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Göbekte iki diz arası avret (mahrem) yeridir.”

(Tirmizî, Edeb, 40)

İslam'a Göre Mahrem/Namahrem

Mahrem kelimesi, kendileriyle evlenilmesi dinen yasaklanmış olan belli derecelerdeki akrabayı ifade eder. Namahrem ise kendisiyle nikâh yapılabilen herkestir.

Kadın için evlenilmesi yasak olan (mahrem) erkek akrabalar şunlardır:

Babası (öz ve üvey), dedeleri, oğulları, torunları, kocasının önceki hanımından olan oğulları, erkek kardeşleri, kardeşlerinin oğulları (yeğenleri), amcaları, dayıları, kayınpederi, damatları, süt kardeşleri, sütbabaları, süt torunları, süt amcaları, süt dayıları, süt dedeleri, süt yeğenleri.

Erkek için evlenilmesi yasak olan (mahrem) kadın akrabalar genel olarak şunlardır:

Annesi (öz ve üvey), neneleri, kızları, torunları, kız kardeşleri, halaları, teyzeleri, kardeşlerinin kızları (yeğenleri), kayınvalidesi, hanımının önceki kocasından olan kızları, oğlunun hanımı, sütannesi, süt kız kardeşleri, süt teyzeleri, süt halaları, süt naneleri, süt yeğenleri.

Kişiler, kendilerine namahrem olanların yanında tesettürlerine dikkat etmeli ve mahremiyet sınırlarını korumalıdır.

Kadınlar, eşlerinin erkek kardeşleri ve erkek kuzenlerinin kendileri için namahrem olduğunu unutmamalıdır. Erkekler de eşlerinin kız kardeşleri ve kız kuzenlerinin kendileri için namahrem olduğunu unutmamalıdır.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Mümin erkeklere söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar... Mümin kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar...”

(Nûr, 24/30-31)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Doğum yoluyla haram olanlar süt yoluyla da haram olur.”

(Buhârî, Farzu'l-humus, 4)

Mahremiyetin Korunması

Mahremiyet denince akla ilk gelen husus, bedenın örtölmesi-dir. Bu ise fitri ve ahlaki bir davranıştır. İnsanın örtölmesi hem başkasına hem de kendisine duyduğu sayğı ile ilgilidir. Mahrem yerlerini saklamak, hayâ (utanma) duygusunun ortaya çıkmasını dandır. Hayâ duygusu ise Peygamberimizin ifadesi ile imandandır. (Müslim, İmân, 59)

Beden mahremiyetini sadece kadın ve erkek arasında düşünmemek gerekir. Aynı cinsiyetten olan insanlar da birbirlerinin yanında bedenlerini sınırsızca açamazlar. Yani doktor muayenesi hariç kadının kadın yanında, erkeğin de erkek yanında vücudunun özel bölgelerini açması günahdır. Kişinin, banyo yaparken de vücudunun başkası tarafından görülmesine engel olması gerekir.

Sevgili Peygamberimiz (sas) şöyle buyurmuştur:

“Allah halîmdir, hayâ sahibidir, kusurları örtendir. Hayâyı ve örtünmeyi sever. Biriniz gusledeceğinde kapalı yerde yıkansın.”

(Nesâî, Gusül, 7)

Beden mahremiyetinin korunması kadar aile mahremiyetinin korunması da önemlidir. Ahzâb suresi 53. ayette Allah (cc) özel hayatın mahremiyetine dikkat çekmiştir. Bireyin ve ailenin özel hayatı mahrem, yani saygın ve gizlidir. Kişiy ve aileye özel bazı hususların başkaları tarafından bilinmesi ve araştırılması, dinen, hukuken ve ahlaken doğru değildir.

Özel hayatın gizliliği ile ilgili kurallar şunlardır:

- ▶ Geldiğini fark ettirmedikçe ve selam vermedikçe başkalarının evlerine girilmez.
(Nûr, 24/27)
- ▶ Sevgili Peygamberimiz (sas) şöyle buyurmuştur: “Hiç kimsenin izinsiz olarak bir başkasının evinin içine bakması helal değildir. Eğer bakarsa (eve) girmiş demektir...”
(Tirmizî, Salât, 148)
- ▶ Evde kimse bulunmazsa izin verilmedikçe içeriye girilmez; eğer “Geri dönün!” denilirse hemen dönülmesi gerekir.
(Nûr, 24/28)
- ▶ Mümin erkeklerin de mümin kadınların da gözlerini harama bakmaktan sakınmaları gerekir ve ırzlarını korumalıdırlar.
(Nûr, 24/30-31)

Gizlilik hakkı sadece yabancı evlere izinsiz girmemek değildir. Örneğin, aynı evin içinde bile olsa izin almadan başkasının yatak odasına girmek veya izinsiz başkasının kitabını/mektubunu/mesajlarını okumak da mahremiyeti ihlal etmek demektir.

Kişi, kendisinin ve ailesinin özel hayatını koruma altına almalıdır. Örneğin evde kapıları ve perdeleri kapalı tutmak, başkalarını rahatsız edecek durumlardan uzak durmak gerekir.

Başkalarının özel hayatını izleme, gözleme, araştırma gibi İslam’ın kesin olarak yasakladığı davranışlardan uzak durmak gerekir.

Fotoğraf veya kamera vasıtasıyla başkasının görüntülerini izinsiz almak, ses kayıtları almak ya da dinlemek, internet üzerinden veya farklı yollardan başkasına ait kişisel bilgi ve belgeleri ele geçirmek gibi konular bilgi mahremiyeti sınırları içine girer.

Sonuç olarak hiç kimse, başkasının özel hayatını araştırmamalıdır. Çünkü başkalarının özel durumlarını öğrenmek isteyen bir Müslüman helal olmayan bir iş yapmış olur. Ayrıca kişiler arasında karşılıklı saygı bozulur, komşuluk ilişkileri zarar görür. Herkes, birbirinden şüphe eder. Kısacası herkesin, kendi özel hayatına ve aile mahremiyetine gösterilmesini istediği saygıyı, başkalarına da göstermesi gerekir.

Sosyal medyada mahremiyet ihlali ise kişinin, başkalarına ait kişisel bilgi ve fotoğrafları izinsiz paylaşmasıdır. Kişinin, -çocukları ve eşi bile olsa- aile bireylerine ait paylaşımlar yapması da mahremiyet ihlali. Özellikle çocuklarımızın fotoğraf ve bilgilerinin sosyal medyada paylaşılması, onlara zarar veren sonuçlar ortaya çıkartabilir.

Bir Ayet Öğreniyorum

“Ey iman edenler! Siz, bir yemeğe çağrılmadıkça, zamanını gözetmeksizin, Peygamber’in evlerine girmeyin. Ancak davet edildiğiniz vakit girin...”

(Ahzâb, 33/53)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Hiç kimsenin izinsiz olarak bir başkasının evinin içine bakması helal değildir. Eğer bakarsa (eve) girmiş demektir...”

(Tirmizî, Salât, 148)

İslam'a Göre Çocuk Hakları

Çocuklarımız en değerli varlıklarımız ve Allah'ın bize verdiği en güzel emanettir. Her çocuğun doğuştan getirdiği bazı hakları vardır. Çocuklar kendi haklarını koruyamayacakları için onların haklarını anne babası ve içinde yaşadığı toplum korumakla sorumludur. Dinimizin, çocukları korumak için koyduğu kurallar ve çocuklara tanıdığı bazı haklar vardır.

Çocukların yaşam hakkını korumak.

Her çocuk yaşama hakkına sahiptir ve yaşama hakkı bir çocuğun en öncelikli hakkıdır. Allah (cc) çocukların yaşamlarına son verilmesini İsrâ suresi 31. ayette şu ifadelerle yasaklamıştır. “*Geçim endişesi ile çocuklarınızın canına kıymayın. Biz, onların da sizin de rızkınızı verimiz. Onları öldürmek gerçekten büyük bir suçtur.*”

Çocuklara güzel isimler koymak.

Anne babaların görevlerinden biri olan çocuklarına isim koyma hususunda Peygamber Efendimiz (sas) şöyle buyurmaktadır: “*Siz kıyamet gününde kendi isimlerinizle ve babalarınızın isimleriyle çağrılacaksınız; öyleyse isimlerinizi güzel koyun.*” (Ebû Dâvûd, Edeb, 61)

Çocukların “yeme-içme, giyinme ve barınma” ihtiyaçlarının karşılanması; onlara helal lokma yedirmek, çocuklara temel dinî bilgileri öğretmek veya öğrenmelerini sağlamak; çocuğu hayata hazırlayacak rehberliği yapmak.

Çocuğun güzel bir ahlak ile yetiştirilmesi.

Anne babaların çocuklarını güzel ahlak ile yetiştirebilmeleri için öncelikle kendilerinin çocuklarına örnek olmaları gerekmektedir. Peygamber Efendimiz (sas) şöyle buyurmaktadır: *“Bir baba evladına iyi bir terbiyeden daha güzel bir miras bırakamaz.”* (Tirmizî, Birr, 33)

Çocuğu, ibadetlerini yapmaya alıştırmak, ona ibadeti sevdirmek.

Her Müslüman çocuğa ilk olarak öğretilip alıştırılması gereken ibadet namazdır. Allah Teâlâ Tâhâ suresi 132. ayette şöyle buyurmaktadır: *“Ailene namazı emret; kendin de ona sabırla devam et. Senden rızık istemiyoruz; (aksine) biz seni rızıklandırıyoruz. Güzel sonuç, takva iledir.”*

Bir Ayet Öğreniyorum

“Yavrucuğum, namazını özenle kıl, iyi olanı emret, kötü olana karşı koy, başına gelene sabret. İşte bunlar, kararlılık gerektiren işlerdendir.”

(Lokmân, 31/17)

Bir Hadis Öğreniyorum

“Çocuğunun senin üzerinde hakkı var.”

(Müslim, Sıyâm, 186)

NOTLAR

NOTLAR

Handwriting practice area with 20 horizontal dotted lines.

NOTLAR